

(Naslovna stranica)

UDRUGA OSOBA S INVALIDITETOM SPLIT

P R A V A

OSOBA S INVALIDITETOM

III. izmijenjeno i dopunjeno izdanje

Priredio Matij Cetinić

SPLIT, 2006.

Matij Cetinić:
Prava osoba s invaliditetom

Nakladnik: **Udruga osoba s invaliditetom Split**
21000 SPLIT, kliška bb
Tel. /fax: 021/314 314
e-mail: uosis@post.t-com.hr
www.uosis.hr
Matični broj: 3403831

Za nakladnika: Senka Mrkonjić

Uredništvo: Senka Mrkonjić
Marina Razlog
Nela Norac Kevo

Naklada: 3 000 primjeraka

Tisak: DES Split

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Sveučilišna knjižnica u Splitu

UDK 364.65-056.26 (497.5 Split) (035)
364.65-056.36 (497.5 Split) (035)
364.65-056.26 (497.5) (094)
364.65-056.36 (497.5 Split) (094)

CETINIĆ, Matij
Prava osoba s invaliditetom / Matij Cetinić. –
3. izmijenjeno i dopunjeno izdanje – Split.: Udruga
osoba s invaliditetom Split, 2006.

ISBN 953-99028-2-7

Matij Cetinić

P R A V A
OSOBA S INVALIDITETOM

III. izmijenjeno i dopunjeno izdanje

Split, 2006.

Udruga osoba s invaliditetom Split

Bilješka nakladnika

Priručnik Prava osoba s invaliditetom izazvao je primjetno zanimanje invalidnih osoba i njihovih udruga, kao i svih onih koji izravno ili posredno djeluju u korist invalidnih osoba. Takvo zanimanje postoji i danas, pa smo pristupili izradi i tiskanju novoga, trećeg izdanja. U njega su unesene potrebne izmjene i dopune shodno propisima donijetim u posljednje tri godine.

Priručnik je prije svega namijenjen osobama s invaliditetom koje okuplja Udruga osoba s invaliditetom Split, ali može korisno poslužiti i drugim invalidnim osobama. Izrađen je u namjeri da osobama s invaliditetom i njihovim najbližim olakša snalaženje i uvid u dio propisa kojima se reguliraju njihova prava. Cijenimo da je naša namjera postigla cilj i da su date informacije u priručniku pridonijele bržem ostvarivanju određenih prava i poboljšanju kvalitete života osoba s invaliditetom.

Zahvaljujemo svima koji su pridonijeli pripremi i tiskanju ovog priručnika i omogućili da dođe u ruke onih kojima je namijenjen, a osobito autoru i Ministarstvu obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.

Sadržaj:

I. PRAVA I OBVEZE ČLANOVA UDRUGE

II. POVLASTICE NA OSNOVI ČLANSTVA U UDRUZI

1. Telefonska pretplata
2. T- Mobile
3. Televizijska pretplata
4. Besplatna karta "Prometa"
5. Članske pogodnosti u HAK-u
6. Pomoći članovima
7. Savjeti za prilagodbu stana
8. Posjet kazališnim predstavama
9. Ostale usluge

III. PRAVA NA OSNOVI INVALIDITETA

1. OŠTEĆENJE, INVALIDITET I HENDIKEP

- 1.1. Utvrđivanje tjelesnog oštećenja
- 1.2. Što je oštećenje?
- 1.3. Što je invaliditet?
- 1.4. Što je hendikep?

2. ZDRAVSTVENO OSIGURANJE

- 2.1. Pravo na zdravstvenu zaštitu
- 2.2. Administrativna pristojba
- 2.3. Oslobođanje od plaćanja participacije
- 2.4. Slobodan izbor liječnika
- 2.5. Liječnička povjerenstva
- 2.6. Zdravstvena njega u kući
- 2.7. Bolničko liječenje
- 2.8. Bolnička rehabilitacija
- 2.9. Ortopedska i druga pomagala
- 2.10. Pravo na lijekove
- 2.11. Pravo na novčane naknade
- 2.12. Dopunsko zdravstveno osiguranje
- 2.13. Privatno zdravstveno osiguranje
- 2.14. Kaznena odgovornost

3. MIROVINSKO OSIGURANJE

- 3.1. Stjecanje mirovine
- 3.2. Invaliditet i invalid rada
- 3.3. Profesionalna rehabilitacija
- 3.4. Invalidska mirovina
- 3.5. Naknada za tjelesno oštećenje
- 3.6. Mirovinski staž s povećanim trajanjem
- 3.7. Naknada putnih troškova
- 3.8. Ostala prava

4. DOPLATAK ZA DJECU

- 4.1. Pravo na doplatak za djecu
- 4.2. Pogodnosti za djecu s invaliditetom

5. SOCIJALNA SKRB

- 5.1. Korisnik socijalne skrbi
- 5.2. Pravo na savjetovanje
- 5.3. Pomaganje u prevladavanju teškoća
- 5.4. Pomoć za uzdržavanje
- 5.5. Podmirenje troškova stanovanja
- 5.6. Jednokratna pomoć
- 5.7. Doplatak za pomoć i njegu
- 5.8. Pomoć i njega u kući
- 5.9. Osobna invalidnina
- 5.10. Osposobljavanje za samostalan život i rad
- 5.11. Skrb izvan obitelji
- 5.12. Druge pomoći
- 5.13. Zaštita sudionika rata
- 5.14. Skrb o hrvatskim braniteljima

6. ODGOJ I OBRAZOVANJE

- 6.1. Predškolski odgoj
- 6.2. Osnovnoškolski odgoj
- 6.3. Srednjoškolsko obrazovanje

7. ZAPOŠLJAVANJE I RAD

- 7.1. Invaliditet i smanjena radna sposobnost
- 7.2. Profesionalna rehabilitacija
- 7.3. Zapošljavanje osoba s invaliditetom
- 7.4. Zapošljavanje u zaštitnim radionicama
- 7.5. Rad u radnom centru
- 7.6. Pogodnosti iz radnog odnosa
- 7.7. Fond za rehabilitaciju i zapošljavanje
- 7.8. Olakšice i poticaji za zapošljavanje
- 7.9. Zaštita zaposlenika
- 7.10. Privremena nesposobnost za rad
- 7.11. Dopust ili skraćeno radno vrijeme
- 7.12. Zaštita roditelja invalidnog djeteta

8. MOBILNOST

- 8.1. Osiguranje pristupačnosti
- 8.2. Pomoć za prilagodbu prilaza
- 8.3. Prilagodba turističkih objekata
- 8.4. Međunarodni znak pristupačnosti
- 8.5. Znak pristupačnosti
- 8.6. Kazne za nesavjesne vozače
- 8.7. Besplatan prijevoz po pozivu
- 8.8. Besplatno parkiranje
- 8.9. Ulaz u središte grada
- 8.10. Povlastica za 4 putovanja
- 8.11. (Ne)plaćanje cestarine i putarine
- 8.12. Popust pri osiguranju vozila
- 8.13. Vozačka dozvola

9. POREZNE I DRUGE OLAKŠICE

- 9.1. Primici bez oporezivanja
- 9.2. Povećani osobni odbitak
- 9.3. Bez lokalnog poreza na vozila
- 9.4. PDV od 0% za pomagala
- 9.5. Uvoz automobila bez carine
- 9.6. Oslobođenje od plaćanja carine
- 9.7. Neplaćanje boravišne pristojbe

IV. DRŽAVNA TIJELA ZA SKRB O OSOBAMA S INVALIDITETOM

1. Povjerenstvo Vlade RH za osobe s invaliditetom
2. Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti
3. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi
4. Registar osoba s invaliditetom

V. PREGLED PROPISA

I. PRAVA I OBVEZE ČLANOVA UDRUGE

Udruga osoba s invaliditetom Split je neprofitna i nevladina organizacija koja obavlja socijalno-humanitarne djelatnosti važne i za osobe s invaliditetom i za zajednicu. Vizija Udruge je izgrađen socijalno-gospodarski sustav koji će i u radu i u socijalnoj skrbi uvažavati potrebe osoba s invaliditetom i poštovati njihovo ljudsko dostojanstvo. Misija Udruge je razvijanje svijesti o pravima, potrebama i potencijalima osoba s invaliditetom, te zagovaranje modela za njihovo ravnopravno i aktivno sudjelovanje u ukupnom životu zajednice.

Udruga je osnovana 24. studenoga 1983. godine za šire područje grada Splita pod nazivom Društvo distrofičara cerebralaca i ostalih tjelesnih invalida Split. Kako nije bilo sličnih udruga na prostoru Dalmacije - pružala je usluge osobama s invaliditetom s područja cijele srednje Dalmacije. U proteklom razdoblju Udruga je imala uspone i padove i u radu i u broju članova. Nakon devet godina veoma uspješnog djelovanja nastupilo je razdoblje zamiranja aktivnosti i osipanja članova, da bi početkom 2002. godine došlo do ubrzanog oživljavanja rada i povrata članova u Udrugu. Od 2003. godine Udruga djeluje pod sadašnjim nazivom.

Članom Udruge može postati svaka fizička i pravna osoba koja to želi i koja je spremna raditi i pomagati u ostvarivanju ciljeva i zadaća Udruge. Članovi Udruge mogu biti redoviti i pomažući.

Redoviti članovi su osobe s invaliditetom i to: osobe oboljele od distrofije i srodnih mišićnih i neuromišićnih bolesti, osobe s cerebralnom paralizom, osobe s dječjom paralizom, osobe sa stečenim gubitkom udova, osobe s hemiplegijom, diplegijom, paraplegijom, tetraplegijom i kvadriplegijom, osobe s hemiparezom, paraparezom i tetraparezom, osobe oboljele od artrogriposisa, osobe oboljele od osteogenesisa, osobe s juvenilnim artritismom, osobe s reumatoidnim artritismom, osobe s degenerativno-kompresivnom lezijom kralježničke moždine s motoričkim deficitom, te osobe s drugim malformacijama s posljedicom trajne tjelesne invalidnosti.

Pomažući članovi su fizičke i pravne osobe koje donacijama, stručnim radom, sponzorstvom ili na drugi način unapređuju rad Udruge i pomažu poboljšanju kvalitete života osoba s invaliditetom.

Prava članova Udruge jesu:

- da biraju i da budu birani u tijela upravljanja Udruge,
- da izravno ili preko izabраниh predstavnika sudjeluju u radu i aktivnostima Udruge,
- da budu obaviješteni o radu Udruge,
- da traže pomoć i potporu u rješavanju i zadovoljavanju specifičnih potreba i prava,
- da potiču rješavanje svih pitanja važnih za rad Udruge i njenih članova,
- da savjesno i odgovorno rade u tijelima u koja su izabrani ili imenovani.

Obveze članova Udruge jesu:

- da prema svojim mogućnostima sudjeluju u radu i aktivnostima Udruge,
- da se u radu pridržavaju pravila Udruge i da provode njene odluke,
- da u svom neposrednom okruženju promiču interese i ugled Udruge,
- da redovito plaćaju članarinu,
- da aktivno sudjeluju u radu tijela upravljanja u koja su izabrani ili imenovani,
- da redovito prisustvuju skupovima sekcije i sjednicama skupštine Udruge.

II. POVLASTICE NA OSNOVI ČLANSTVA U UDRUZI

1. Telefonska pretplata

Tvrtka Hrvatske telekomunikacije ustanovila je popust na cijenu telefonskih razgovora za hendikepirane osobe uz uvjet – da su telefonski pretplatnici i da su članovi udruga osoba s invaliditetom. Olakšica je dana članovima ovih udruga osoba s invaliditetom: slijepih (s najmanje 80% utvrđenog oštećenja vida), cerebralne i dječje paralize, oboljelih od distrofije, dijaliziranih, transplantiranih i kroničnih bubrežnih bolesnika, paraplegičara, tjelesnih invalida s oštećenim organima za kretanje od 80% i više, oboljelih od multipla skleroze, za pomoć mentalno retardiranim osobama, gluhih (s utvrđenim oštećenjem sluha od 70% i više), te oboljelih od autizma. Povlastica iznosi 50% pretplate i 20 kuna besplatnih telefonskih razgovora mjesečno. Zahtjeve za priznavanje povlaštene telekomunikacijske usluge u ime svojih članova izrađuje Udruga i podnosi ga na odobrenje Telekomunikacijskom centru Split.

Civilni i ratni vojni invalidi iz Domovinskog rata s utvrđenim stupnjem oštećenja organizma do 70% imaju pravo na 20 kuna besplatnih telefonskih razgovora mjesečno, a oni s 80% i više tjelesnog oštećenja imaju pravo na 40 kuna besplatnih telefonskih razgovora.

2. T - Mobile

T - Mobile odobrava 25% popusta na mjesečnu pretplatu korisnicima osobama s invaliditetom za Cronetove tarifne modele Trend, Classic, Active, Pro i Data. Slijepi i gluhe osobe, osobe oboljele od distrofije, osobe s cerebralnom ili dječjom paralizom, dijalizirani i transplantirani bolesnici, paraplegičari, oboljeli od reumatoidnog artritisa i multipla skleroze, invalidi rada, te vojni invalidi Domovinskog rata s invaliditetom većim od 80% popust mogu ostvariti dolaskom u T - com centar ili kod T - Mobile partnera uz predočenje rješenja o tjelesnom oštećenju i članske iskaznice ili potvrde udruge. Popust vrijedi za Cronet priključke s ili bez ugovora na 12 mjeseci za nove i postojeće korisnike.

3. Televizijska pretplata

Na temelju odluke Upravnog odbora HRT – članovi udruga osoba s invaliditetom s odgovarajućim dijagnozama bolesti i stupnjem tjelesnog oštećenja imaju pravo na povlaštenu tarifu televizijske pretplate (45%). Tu povlasticu mogu ostvariti članovi Udruge ovih dijagnoza: mišićna distrofija, cerebralna paraliza, dječja paraliza, paraplegija, tetraplegija, skleroza multipla, amputacija donjih ekstremiteta i oštećenje organa za kretanje uz uvjet da stupanj tjelesnog oštećenja iznosi 80% i više. Rješenje o povlaštenoj TV pretplati donosi Odjel pretplate HRT u Zagrebu po zahtjevu TV pretplatnika svakih pet godina. Zahtjevu se prilaže obrazac “Liječnika svjedodžba” kojeg ovjeravaju Udruga i izabrani liječnik uz obvezu upisa dijagnoze bolesti i stupnja tjelesnog oštećenja. U tu svrhu tražitelj mora predočiti i liječniku i Udruzi vjerodostojne dokaze o uzroku invaliditeta i stupnju tjelesnog oštećenja. Obrazac Liječnička svjedodžba dobiva se u Udruzi.

4. Besplatna karta “Promet”

Trgovačko društvo “Promet”, koje obavlja javni prijevoz putnika u gradu Splitu, odobrilo je članovima Udruge s oštećenjem organa za kretanje od 70% i više besplatan prijevoz njegovim autobusima na gradskim i prigradskim linijama. Pokazna

karta za besplatnu vožnju dobiva se u odjelu prodaje karata (biljetarnici) TD "Promet" u Sukoišanskoj ulici b.b. na temelju potvrde Udruge o članstvu te dijagnozi i stupnju oštećenja organa za kretanje. Za izdavanje takve potvrde Udruzi treba predočiti i ustupiti vjerodostojne dokumente o invaliditetu i stupnju tjelesnog oštećenja.

5. Članske pogodnosti u HAK-u

Hrvatski auto-klub odobrio je članovima udruga osoba s invaliditetom posebne članske pogodnosti. Temeljem toga članovi Udruge kod učlanjenja u HAK plaćaju umanjenju članarinu i po sniženoj cijeni dobiju knjižicu "Auto touring pomoć u RH". Pravo na te pogodnosti imaju tjelesni invalidi s 40% i više tjelesnog oštećenja, te osobe s distrofijom i cerebralnom i dječjom paralizom s 80% tjelesnog oštećenja odnosno 60% oštećenja organa za kretanje i to: (1) vlasnici osobnih automobila koji sami upravljaju vozilom, (2) jedna od osoba ovlaštenih u prometnoj dozvoli za upravljanje vozilom u vlasništvu invalida koji zbog težine invaliditeta ne može upravljati vozilom, te (3) roditelj ili skrbnik osobe s invaliditetom koji osobni automobil koristi za zadovoljavanje potreba te invalidne osobe. Navedene pogodnosti ostvaruju se preko Udruge.

6. Pomoći članovima

Udruga redovitim članovima dodjeljuje pomoć u novcu i naturi radi ublažavanja njihovih trenutačnih materijalnih i drugih neprilika. Te pomoći su povremene i ovise o raspoloživim sredstvima prikupljenim po posebnim programima, a dodjeljuju se za naknadu dijela troškova za smještaj pratitelja invalidne osobe tijekom medicinske rehabilitacije, za nabavku lijekova i ortopedskih i drugih pomagala, nabavku knjiga i učila tijekom školovanja, te za prilagodbu stana i pristupa zgradi.

7. Savjeti za prilagodbu stana

Pri Hrvatskom savezu udruga tjelesnih invalida u Zagrebu otvoreno je Savjetovalište za uklanjanje arhitektonskih barijera. U njemu se mogu dobiti potrebni savjeti (a i projekti – ponekad) za prilagodbu, preinake i renoviranje određenih neprikladnih prostora u vašem stanu ili kući u odnosu na vaš hendikep pokretljivosti. Mogu se dobiti i informacije o propisima, projektima i proizvođačima opreme i pomagala, primjerice gdje nabaviti rukohvate za kupaonicu, tko proizvodi pokretne platforme, kako oblikovati ulaznu rampu i drugo. Ako razmišljate o toj potrebi – nazovite telefon Saveza: (01) 4812-004.

8. Posjet kazališnim predstavama

Članovi Udruge mogu posjećivati predstave Hrvatskoga narodnog kazališta u Splitu uz povlaštenu nabavu ulaznica ili pretplatu za kazališnu sezonu. Za nepokretne i teško pokretne osobe osigurava se pristup dizalu, koje je obnovljeno i prilagođeno potrebi invalida u kolicima, a nastoji se nabaviti pokretnu platformu za pristup parteru.

9. Ostale usluge

Svojim članovima Udruga na različite načine pomaže u rješavanju njihovih osobnih potreba i teškoća. To se najčešće čini putem pravnih i drugih savjeta, pisanja zamolbi i drugih podnesaka, posredovanja kod nadležnih upravnih i drugih tijela, upoznavanja javnosti s problemima i teškoćama članova, obilazaka i upoznavanja životnih prilika članova, davanja informacija o novinama u propisima, znanosti, tehnologiji i aktivnostima zajednice u korist osoba s invaliditetom, priređivanja susreta i izleta, organiziranja radionica, upućivanja na stručne skupove, uključivanja u sportske i rekreacijske aktivnosti i drugog.

III. PRAVA NA OSNOVI INVALIDITETA

1. OŠTEĆENJE, INVALIDITET I HENDIKEP

Priznavanje prava na osnovi invaliditeta uvjetovano je prethodnim utvrđivanjem invaliditeta, odnosno vrste i stupnja težine bolesti ili tjelesnog ili mentalnog oštećenja i njihovih posljedica na fizički i psihički život pojedinca.

1.1. Utvrđivanje tjelesnog oštećenja

Osobama s trajnim oštećenjem jednog ili više organa i njihovih funkcija (osobama s invaliditetom) nadležna upravna ili druga tijela priznat će zakonom propisana prava tek nakon što od ovlaštenih stručnih tijela dobiju nalaz i mišljenje o njihovoj: vrsti i stupnju težine bolesti ili tjelesnog ili mentalnog oštećenja, trajnim promjenama u zdravstvenom stanju koje se ne mogu liječenjem otkloniti, potpunoj nesposobnosti za rad, preostaloj radnoj sposobnosti, postojanju mogućnosti osposobljavanja za samostalan život i rad, prijekoj potrebi pomoći i njege druge osobe i sličnim čimbenicima o stanju osobe. Tako utvrđeno stanje i tjelesno oštećenje osnova je za ostvarivanje prava. Tjelesno oštećenje utvrđuje stručno tijelo ovisno o statusu i životnoj dobi osobe, te o sustavu u kojem osoba želi ostvariti pravo po osnovi invaliditeta odnosno oštećenja.

Nalaze, ocjene i mišljenja o tjelesnom oštećenju u sustavu mirovinskog osiguranja daju vještaci u područnim službama Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje (HZMO) i viši vještaci i Stručno povjerenstvo za reviziju u središnjici Zavoda u Zagrebu, a u sustavu socijalne skrbi nalaze i mišljenja daju prvostupanjska tijela vještačenja u centrima za socijalnu skrb i Drugostupanjsko tijelo vještačenje u Ministarstvu zdravstva i socijalne skrbi. U sustavu državne uprave spomenute nalaze i mišljenja daju prvostupanjske liječničke komisije i liječnička povjerenstva u jedinicama područne uprave, te Drugostupanjska liječnička komisija Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, odnosno Liječničko povjerenstvo u Ministarstvu obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.

Adrese u Splitu su:

- HZMO, Područna služba Split, Obala kneza Branimira 15
- Centar za socijalnu skrb, Gundulićeva 22
- Ured državne uprave u Splitsko-dalmatinskoj županiji, Služba za društvene djelatnosti, Odsjek za rad, zdravstvo i socijalnu skrb, Domovinskog rata 4

1.2. Što je oštećenje?

Prema Međunarodnoj klasifikaciji oštećenja, invaliditeta i hendikepa – oštećenje se u zdravstvenom smislu definira kao svaki gubitak ili nepravilnost psihološke, fiziološke ili anatomske građe ili funkcije. Oštećenje je karakterizirano gubicima ili privremenim ili trajnim nepravilnostima, a to uključuje postojanje ili pojavljivanje anomalije, defekta ili gubitka ekstremiteta, organa, tkiva ili druge strukture tijela, uključujući i sustave mentalne funkcije. Oštećenje je ispoljavanje patološkog stanja i u načelu označava i odražava poremećaje na razini organa.

Kao kategorije oštećenja navode se: oštećenje intelekta (inteligencije, memorije, mišljenja), psihološka oštećenja (svijesti i budnosti, percepcije i pažnje, emotivnih i

voljnih funkcija, načina ponašanja), oštećenje govornog jezika (funkcije govornog jezika, učenja, govora), oštećenje uha (slušne osjetljivosti, funkcije sluha i uha), oštećenje oka (oštrina vida, vida i oka), visceralna oštećenja (unutarnjih organa, specijalnih funkcija), oštećenja skeleta (glave i trupa, udova), izobličavajuća oštećenja (glave, trupa, udova), generalizirana (multiplo, kontinencija, osjetljivost na traumu, metaboličko, slabosti), osjetilna i druga (osjetila glave, trupa i udova)...

1.3. Što je invaliditet?

U zdravstvenom smislu invaliditet je svako ograničenje ili smanjenje (što proizlazi iz oštećenja) sposobnosti izvođenja neke aktivnosti na način ili unutar raspona koji se smatra normalnim za ljudsko biće. Invaliditet označava odstupanje od norme u pogledu učinka pojedinca, nasuprot učinku organa ili mehanizma. Karakteriziraju ga ispadi ili manjkavosti u izvođenju uobičajenih aktivnosti i ponašanja, koji mogu biti privremeni ili trajni, povratni ili nepovratni, te napredujući ili koji se povlače. Time se proces izražava kao funkcionalno ograničenje, realnost u svakodnevnom životu. Invaliditeti mogu biti ili izravna posljedica oštećenja ili reakcija pojedinca (naročito psihološka) na fizičko, senzorno ili drugo oštećenje. Invaliditet označava objektivizaciju oštećenja te tako odražava poremećaje na razini osobe.

Invaliditet se odnosi na sposobnosti, u obliku složenih aktivnosti i ponašanja, koje su općenito prihvaćene kao bitni sastojci svakodnevnog života. Primjeri obuhvaćaju poremećaje u odgovarajućem načinu ponašanja, u osobnoj njezi (kao što je kontrola ekskrecije i sposobnosti pranja i hranjenja), u izvođenju drugih aktivnosti dnevnog života, te u lokomotornim aktivnostima (kao što je sposobnost hodanja).

Prema kategorijama razlikujemo invaliditete ponašanja (svjesnosti, odnosi u obitelji, na poslu, u društvu...), komunikacije (govora, slušanja, gledanja, pisanja), osobne njege (ekskrecije, osobne higijene, odijevanja, uzimanja hrane), lokomotorne (hodanja, prelaženja, uspinjanja, penjanja, trčanja, premještanja, podizanja), disponiranja tijelom (održavanja životnog minimuma, u kućanstvu, držanju tijela, dohvaćanju, doseganju, klečanju), spretnosti (u prilagođavanju okolini, u dnevnoj aktivnosti, u ručnoj aktivnosti, u vladanju udovima), u određenim situacijama (ovisnosti i izdržljivosti, u odnosu na podnošenje klimatskih značajki, buke, radnih stresova i drugih činitelja životne okoline), te invaliditeti za određene spretnosti (odnose se na potrebe zanimanja).

Dodajmo da postoji šest stanja koja dovode do velike većine invaliditeta: (1) sljepoća i djelomična sljepoća, (2) gluhoća i djelomična gluhoća, (3) mane srca, (4) tuberkuloza, (5) mentalna retardacija i socijalno-emocionalne smetnje, (6) ortopedski invaliditet koji uglavnom počiva na neuromuskularnom oštećenju.

1.4. Što je hendikep?

U zdravstvenom smislu hendikep je poteškoća pojedinca proizišla iz nekog oštećenja ili invaliditeta koja ograničava ili sprječava izvršenje funkcije koja je za tog pojedinca normalna (ovisno o dobi, spolu te socijalnim i kulturnim činiteljima).

Hendikep se odnosi na procjenu odnosnog stanja ili iskustva pojedinca kada ono odstupa od norme. Poteškoća je posljedica nemogućnosti usklađivanja učinka i želje pojedinca s normama sredine. Zato hendikep odražava uzajamni utjecaj pojedinca i okoline i prilagođavanje na okolinu. Karakteriziran je neskladom između postignutog

učinka ili statusa pojedinca i očekivanja samog pojedinca ili grupe čiji je član. Hendikep tako označava socijalizaciju nekog oštećenja ili invaliditeta, pa kao takav odražava posljedice za pojedinca - kulturne, socijalne, ekonomske i okolinske – koje proizlaze iz prisutnosti oštećenja i invaliditeta.

Poteškoće proizlaze iz zakazivanja ili nemogućnosti prilagođavanja očekivanjima ili normama svijeta pojedinca. Hendikep se tako javlja kada postoji interferencija sa sposobnošću održavanja koje se može označiti kao «funkcija preživljavanja». Zato i razlikujemo hendikepe orijentacije, fizičke neovisnosti, pokretljivosti, zanimanja, socijalne integracije i ekonomske neovisnosti.

2. ZDRAVSTVENO OSIGURANJE

Osobe s prebivalištem u Republici Hrvatskoj stječu i ostvaruju pravo na primarnu, specijalističko-konzilijarnu i bolničku zdravstvenu zaštitu na temelju odredbi Zakona o zdravstvenoj zaštiti (NN 121/03.) i Zakona o zdravstvenom osiguranju (NN 94/01., 88/02., 149/02., 117/03., 30/04., 177/04. i 90/05.).

Zdravstveno osiguranje je trojako – osnovno, dopunsko i privatno. Osnovno zdravstveno osiguranje je obvezno i njime se osiguranim osobama i članovima njihovih obitelji osiguravaju prava na načelima uzajamnosti i solidarnosti, a provodi ga Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje (HZZO).

Dopunsko zdravstveno osiguranje je dobrovoljno (provode ga HZZO i društva za osiguranje) i njime se osiguranim osobama Zavoda osigurava plaćanje razlike u vrijednosti zdravstvenih usluga, koje u okviru osnovnoga zdravstvenog osiguranja ne podmiruje HZZO.

U privatnom zdravstvenom osiguranju (provode ga osiguravajuća društva) mogu se osiguravati prava iz zdravstvenog osiguranja koja nisu obuhvaćena osnovnim zdravstvenim osiguranjem.

2.1. Pravo na zdravstvenu zaštitu

Pravo na zdravstvenu zaštitu iz osnovnoga zdravstvenog osiguranja u utvrđenom opsegu obuhvaća primarnu, specijalističko-konzilijarnu i bolničku zdravstvenu zaštitu s odgovarajućom medicinskom rehabilitacijom, zatim prava na lijekove s Liste lijekova HZZO, stomatološko-protetsku pomoć i nadomjestke, ortopedska i druga pomagala, te na korištenje zdravstvene zaštite u inozemstvu. Prema članku 17. Zakona o zdravstvenom osiguranju – osiguranim osobama HZZO osigurava plaćanje zdravstvenih usluga dijelom u cijelosti, a dijelom u postotku od 85 do 25 posto i to prema odluci Vlade za svaku kalendarsku godinu. Razliku do pune vrijednosti pružene usluge snosi osigurana osoba ukoliko nije ugovorila dopunsko zdravstveno osiguranje.

HZZO u cijelosti plaća usluge za preventivnu i kurativnu zdravstvenu zaštitu djece, učenika i studenata na redovitom školovanju, preventivnu i kurativnu stomatološku zaštitu trudnica i djece do navršene 18. godine, ortopedska i druga pomagala djeci do navršene 18. godine života, preventivnu i kurativnu zdravstvenu zaštitu odraslih osoba na razini primarne zdravstvene zaštite, zaštitu žena u svezi s praćenjem trudnoće i poroda, obvezno cijepljenje, laboratorijsku, radiološku i drugu dijagnostiku,

medicinski neophodnu bolničku zaštitu (osim smještaja i prehrane), troškove smještaja i prehrane u bolnici za liječenje kroničnih psihijatrijskih bolesnika, kemo i radioterapiju, zaštitu u svezi s transplantacijom organa, hitnu medicinsku i stomatološku pomoć, hitni medicinski prijevoz, kućne posjete za akutna stanja, kućno liječenje, patronažnu skrb, sanitetski prijevoz za posebne slučajeve, lijekove s Liste lijekova kada se koriste za bolničko liječenje, zaštitu i rehabilitaciju u slučaju ozljede na radu i profesionalne bolesti, te zdravstvenu njegu u kući bolesnika.

Najmanje 85% vrijednosti plaća specijalističko-konzilijarne usluge, uključivo i dnevnu bolnicu i kirurške zahvate, specijalističku dijagnostiku, ortopedska i druga pomagala, fizikalnu medicinu i rehabilitaciju u kući bolesnika, liječenje u inozemstvu, te specijalističko-konzilijarnu stomatološku zaštitu odraslih osoba u parodontologiji i oralnoj kirurgiji. Najmanje 75% vrijednosti Zavod plaća za usluge bolničkog liječenja kroničnih bolesti i stomatološke zdravstvene zaštite u mobilnoj i fiksnoj protetici za osobe iznad 70 godina, najmanje 70% za specijalističko-konzilijarnu zdravstvenu zaštitu u fizikalnoj medicini i rehabilitaciji te za troškove smještaja i prehrane u bolnici za liječenje akutnih bolesti, a za stomatološku zaštitu u mobilnoj i fiksnoj protetici odraslih osoba Zavod podmiruje najmanje 50%. I napokon – korištenje lijekova s Liste lijekova Zavod podmiruje u rasponu od 25% pa do pune cijene.

Prava i obveze iz osnovnoga zdravstvenog osiguranja osiguranih osoba HZZO, te uvjeti i način njihovog ostvarivanja utvrđeni su Pravilnikom o pravima, uvjetima i načinu ostvarivanja prava iz osnovnoga zdravstvenog osiguranja (NN 93/03., 158/03., 198/03., 81/04., 174/04., 30/05., 62/05. i 112/05.).

2.2. Administrativna pristojba

Prema članku 18.a Zakona o zdravstvenom osiguranju – osigurane osobe prilikom korištenja zdravstvene zaštite obvezne su plaćati administrativnu pristojbu u visini ne manjoj od 0,15% proračunske osnovice, odnosno u iznosu ne manjem od 5 kuna. Također je određeno da ukupan iznos plaćenih pristojbi po osiguraniku u tijeku kalendarskog mjeseca ne smije prelaziti iznos od 30 kuna (0,91% proračunske osnovice), što se dokazuje posebnim uplatnicama o plaćanju pristojbe u tom mjesecu.

Visinu pristojbe propisuje Vlada RH posebnom odlukom, što je i učinila u rujnu 2005. godine Odlukom o iznosu administrativne pristojbe koja se plaća prilikom korištenja zdravstvene zaštite (NN 111/05.). Po toj Odluci osigurane osobe HZZO obvezne su platiti 10 kuna pristojbe za svaki pregled izabranog liječnika u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, za svaki pregled izvršen u specijalističko-konzilijarnoj zdravstvenoj zaštiti bez uputnice, za svaki izdani recept, za svaku izdanu uputnicu za specijalističko-konzilijarnu i bolničku zdravstvenu zaštitu, te za svaku ovjerenu potvrdu o ortopedskom i drugom pomagalu, dok se za svaki izdani nalog za sanitetski prijevoz plaća 5 kuna.

Plaćanja administrativne pristojbe oslobođeni su jedino “djeca do 18 godina života i invalidi s oštećenjem organizma od najmanje 80% prema posebnim propisima”. Pravo na oslobađanje od plaćanja pristojbe djeca dokazuju iskaznicom o zdravstvenom osiguranju, a invalidi potvrdom koju izdaje Zavod na temelju vlastite evidencije ili pisanog zahtjeva i rješenja nadležnog tijela o utvrđenom oštećenju organizma.

Recimo još da se pristojba ne plaća za preventivne pregleda utvrđene planom i programom mjera zdravstvene zaštite.

2.3. Oslobađanje od plaćanja participacije

Temeljem Zakona o zdravstvenom osiguranju donijeti su dodatni propisi (Zakon o oslobađanju od plaćanja dijela troškova zdravstvene zaštite – NN 32/02., Pravilnik o standardima i normativima prava na zdravstvenu zaštitu iz osnovnoga zdravstvenog osiguranja za 2005. godinu – NN 188/04. i Odluka o obliku, sadržaju i načinu izdavanja potvrde kojom se dokazuje pravo na oslobađanje od plaćanja dijela troškova zdravstvene zaštite iz osnovnoga zdravstvenog osiguranja – NN 43/03.) kojima su precizirani uvjeti i način stjecanja prava na oslobađanje od plaćanja dijela troškova zdravstvene zaštite (participacije). To pravo imaju:

- djeca do navršene 18. godine života, što dokazuju iskaznicom zdravstveno osigurane osobe Zavoda;

- osigurane osobe s invaliditetom i druge osobe s priznatim pravom na pomoć druge osobe u obavljanju većine ili svih životnih funkcija, osigurane osobe s najmanje 80% tjelesnog oštećenja prema propisima o mirovinskom osiguranju, osigurane osobe s priznatim svojstvom hrvatskoga ratnoga vojnog invalida iz Domovinskog rata, osigurane osobe s priznatim svojstvom ratnoga i mirnodopskoga vojnog invalida i civilnoga invalida rata, što dokazuju važećom ispravom HZMO, ministarstva nadležnog za branitelje iz Domovinskog rata, ministarstva nadležnog za socijalnu skrb, centra za socijalnu skrb ili drugog nadležnog tijela;

- osigurane osobe čiji ukupan prihod u prethodnoj kalendarskoj godini po članu obitelji mjesečno nije bio veći od 45,59% (za osiguranika samca 58,31%) od proračunske osnovice (iznosi 3.326 kuna), što dokazuju potvrdom poslodavca o visini plaće, potvrdom HZMO o visini mirovine ili poslovne banke ako mirovinu ostvaruju u inozemstvu, potvrdom porezne uprave o ostvarenom dohotku, potvrdom o naknadi za nezaposlenost, te potvrdoma nadležnih tijela za druge primitke ostvarene prema propisima o socijalnoj skrbi, mirovinskom osiguranju, pravima hrvatskih branitelja, zaštiti vojnih i civilnih invalida rata, te zdravstvenom osiguranju. Tim dokazima ponekad će biti potrebno dodati i potvrdu o prebivalištu, te potvrde iz matičnih knjiga rođenih i vjenčanih i slično;

- osigurane osobe iz članka 5. točke 13. – 22., te članaka 10., 12. i 58. Zakona o zdravstvenom osiguranju koje nisu osigurane po drugoj osnovi (među njima su i osobe s priznatim statusom ratnoga i mirnodopskoga vojnog invalida i civilnoga invalida rata, osobe nesposobne za samostalan život i rad, te korisnici naknade za tjelesno oštećenje);

- osigurani dobrovoljni davatelji krvi s preko 35 davanja (muškarci), odnosno 25 davanja (žene).

Zahtjev se podnosi područnom uredu HZZO (u Splitu: Obala kneza Branimira 14), koji osiguranoj osobi što ispunjava uvjete za stjecanje prava izdaje posebnu potvrdu. Potvrde uvjetovane prihodovnim cenzusom izdaju se na rok od godine dana, a osobama s invaliditetom i tjelesnim oštećenjem, te HRVI izdaje se trajno.

2.4. Slobodan izbor liječnika

Pri ostvarivanju prava na zdravstvenu zaštitu iz osnovnoga zdravstvenog osiguranja osigurana osoba ima pravo na slobodan izbor liječnika, što je pobliže regulirano Pravilnikom o načinu ostvarivanja prava osiguranih osoba Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje na slobodan izbor doktora medicine i doktora stomatologije primarne zdravstvene zaštite (NN 106/04.).

Osigurana osoba bira svog liječnika u pravilu prema mjestu stanovanja za najmanje godinu dana i uz njegovu suglasnost. Osiguranik se dužan odazvati na javni poziv što ga svake godine objavljuje HZZO za izbor svog liječnika i to za: liječnika opće obiteljske medicine, pedijatra, ginekologa i stomatologa. Osigurana osoba tijekom godine može promijeniti izabranog liječnika kada liječnik ili osiguranik promijene boravište, te kada se poremete odnosi između liječnika i osiguranika.

2.5. Liječnička povjerenstva

U postupcima za priznavanje prava osiguranim osobama HZZO sudjeluju liječnička povjerenstva, a njihovo djelovanje regulirano je Pravilnikom o sastavu, ovlastima i načinu rada liječničkih povjerenstava HZZO (NN 76/02.). Liječnička povjerenstva rade u područnim uredima HZZO u Zagrebu, Rijeci, Splitu i Osijeku, te u Direkciji Zavoda.

Liječničko povjerenstvo područnog ureda odobrava bolovanja i njihovu duljinu trajanja, rad u skraćenom radnom vremenu zbog pojačane njege djeteta do 3. godine života, bolničko liječenje medicinskom rehabilitacijom, fizikalnu terapiju i zdravstvenu njegu u kući, te stomatološka, ortopedska i druga pomagala utvrđena Popisom pomagala. To povjerenstvo također daje nalaz, ocjenu i mišljenje o postojanju stanja ili bolesti prouzročenih ozljedom na radu ili oboljenjem od profesionalne bolesti, o nesposobnosti za samostalan život i rad člana obitelji osiguranika, o potrebi pomoći druge osobe osobama s invaliditetom i drugima kada je to potrebno za ostvarivanje prava na neplaćanje participacije, o potrebnom trajanju njege zbog zdravstvenog stanja člana obitelji djeteta do navršene 18. godine života, o pravu korištenja porodnog dopusta oca djeteta u slučaju spriječenosti majke da brine o djetetu, te o pravima osiguranika na povrat troškova nastalih kod liječenja u inozemstvu ili u neugovornoj zdravstvenoj ustanovi, a rješava i po prigovoru na ocjenu izabranog liječnika.

U područnim uredima HZZO djeluju i povjerenstva za pomagala, koja osiguranim osobama daju odobrenja za ostvarivanje prava na ortopedska, stomatološka i druga pomagala utvrđena Popisom pomagala, a odlučuju i o prigovorima na prijedloge odabranog liječnika.

Liječnička povjerenstva Direkcije Zavoda daju odobrenja za liječenje u inozemstvu te nalaze i mišljenja o pravima osiguranika u drugostupanjskom postupku. Povjerenstvo za pomagala Direkcije Zavoda odlučuje o žalbama na prvostupanjska rješenja, ali i izravno odobrava osiguranim osobama nabavu određenih vrsta pomagala utvrđenih u Popisu pomagala.

2.6. Zdravstvena njega u kući

Osigurana osoba ima pravo na liječenje u kući kada ne postoji potreba za bolničkim liječenjem. Liječenje u kući provodi se kućnom posjetom izabranog liječnika, odnosno medicinske sestre, te pružanjem hitne medicinske pomoći.

Radi poboljšanja i sprječavanja pogoršanja zdravstvenog stanja – osiguraniku se može odobriti zdravstvena njega i rehabilitacija u kući, što je regulirano Pravilnikom o uvjetima i načinu ostvarivanja prava iz osnovnoga zdravstvenog osiguranja za provođenje zdravstvene njege u kući (NN 76/02.). Pravo na njegu i rehabilitaciju u kući osigurana osoba stječe kod stanja nepokretnosti i slabije pokretnosti, kronične bolesti u fazi pogoršanja ili komplikacije, prolaznih ili trajnih stanja u kojima nije moguće samozbrinjavanje, nakon složenijih operativnih zahvata, te kod terminalnog bolesnika.

Prijedlog za njegu u kući daje izabrani liječnik, a odobrenje daje liječničko povjerenstvo. Zdravstvenu njegu i rehabilitaciju u kući provode medicinske sestre prema uputama i pod nadzorom izabranog liječnika i patronažne sestre.

2.7. Bolničko liječenje

Bolničku zdravstvenu zaštitu ostvaruje osigurana osoba u ugovornim bolničkim ustanovama na temelju uputnice izabranog liječnika ili doktora u službi hitne medicinske pomoći. Bolničko liječenje ostvaruje se u najbližoj bolnici mjestu stanovanja osiguranika koja može pružiti traženu uslugu. Uz uputnicu za bolničko liječenje prilaže se sva raspoloživa medicinska dokumentacija.

Bolničko liječenje osigurane osobe bolesne od kroničnih bolesti provodi se u specijalnim bolnicama za liječenje plućnih, duševnih i kroničnih bolesti, za liječenje osoba starije dobi, za liječenje djece s trajnim psihofizičkim smetnjama, te za liječenje fizikalnom i medicinskom rehabilitacijom. Po završenom liječenju bolnica je dužna izdati osiguraniku otpusno pismo kojim se treba javiti svom izabranom liječniku najkasnije u roku od tri dana po otpustu iz bolnice.

2.8. Bolnička rehabilitacija

Člankom 45. Pravilnika o pravima, uvjetima i načinu ostvarivanja prava iz osnovnoga zdravstvenog osiguranja propisano je da «pravo na bolničku medicinsku rehabilitaciju u ugovornoj zdravstvenoj ustanovi osigurana osoba ostvaruje kao nastavak bolničkog liječenja ili na osnovi uputnice izabranog doktora, na način i pod uvjetima utvrđenim općim aktom Zavoda». Tim aktom propisuju se uvjeti i način ostvarivanja prava na bolničko liječenje medicinskom rehabilitacijom i utvrđuje popis bolesti, bolesnih stanja i posljedica ozljeda za odobravanje bolničke medicinske rehabilitacije. Temeljem toga osigurana osoba ostvaruje pravo na bolničku rehabilitaciju uz uvjet – da uz bolesti, bolesna stanja i posljedice ozljeda iz popisa postoji i funkcionalno oštećenje određenog stupnja ili nemogućnost i nepripremljenost provođenja ambulantne rehabilitacije, te da nema kontraindikacija.

Rehabilitacija može biti početna i održavajuća, a za ovu drugu više su zainteresirane osobe s invaliditetom. Održavajuća bolnička medicinska rehabilitacija kod kroničnih bolesti i stanja provodi se u svrhu sprječavanja pogoršanja, te očuvanja kvalitete života osigurane osobe. Prijedlog za održavajuću rehabilitaciju daje izabrani liječnik na osnovi mišljenja i nalaza liječnika specijalista odgovarajuće specijalnosti, a odobrenje daje liječničko povjerenstvo.

2.9. Ortopedska i druga pomagala

Osigurana osoba ima pravo na ortopedska i druga pomagala i stomatološko-protetske nadomjestke, te na popravak pomagala, rezervne dijelove i potrošni materijal u opsegu i na način utvrđen Pravilnikom o uvjetima i načinu ostvarivanja prava na ortopedska i druga pomagala (NN 25/05., 41/05., 88/05. i 125/05.). Osigurana osoba ima pravo na pomagala utvrđene vrijednosti, količine, kakvoće i dužine roka uporabe prema medicinskoj indikaciji. Pomagalo se daje, u pravilu, na uporabu uz obvezu vraćanja (osim pomagala koja se izrađuju po mjeri i koja ne mogu biti predmet ponovne uporabe). Pri tome osiguranik dobiva, u pravilu, novo pomagalo, ali mu se može dati i obnovljeno i servisirano pomagalo koje ima sve odlike funkcionalnosti i kakvoće kao i novo pomagalo.

Osiguranik ostvaruje pravo na pomagalo, rezervni dio, potrošni materijal i popravak pomagala na osnovi propisane potvrde ugovornog doktora određene specijalnosti, a istu je dužan dati na ovjeru ovlaštenom radniku HZZO (u Splitu: Područni ured HZZO, Služba ovjere ortopedskih pomagala, Obala kneza Branimira 14) u roku od 30 dana od dana izdavanje potvrde. Ovjeru potvrde za dio pomagala moguće je izvršiti odmah, a ako je za ovjeru potrebno prethodno odobrenje nadležnog liječničkog povjerenstva Zavoda onda u roku od 5 dana. Uz ovjerenu potvrdu osiguraniku se daje i popis ugovornih isporučitelja odobrenog pomagala s područja područnog ureda HZZO.

Osiguranik sudjeluje u pokriću dijela vrijednosti pomagala, popravka pomagala, rezervnog dijela i potrošnog materijala u propisanoj visini, osim kada je oslobođen plaćanja participacije, kada dobije obnovljeno pomagalo ili kada ima dopunsko zdravstveno osiguranje.

Potrebu popravka pomagala iz medicinskih razloga predlaže ugovorni liječnik odgovarajuće specijalnosti, a iz tehničkih razloga utvrđuje isporučitelj pomagala. Ovjeru potvrde o popravku pomagala vrši ovlašten radnik Zavoda sa ili bez prethodnog odobrenja nadležnog liječničkog povjerenstva Zavoda. Ako se popravak obavlja nakon propisanog roka uporabe, trošak popravka u cijelosti snosi Zavod.

Ako osiguranik ne naruči pomagalo u roku od 30 dana ili ovjerenu potvrdu o pomagalu ne može iskoristiti, obavezan je dostaviti novu potvrdu na ovjeru a neiskorištenu na poništenje. Recimo još da osigurana osoba može uzeti pomagalo veće vrijednosti od naznačene u potvrdi, ali tada sama plaća razliku u cijeni. Kada je osoba obavezna vratiti pomagalo – dužna je to učiniti u roku od 30 dana nakon proteka roka uporabe pomagala.

Povjerenstva za pomagala djeluju u područnim uredima HZZO u Zagrebu, Rijeci, Splitu i Osijeku, te u Direkciji Zavoda u Zagrebu. Povjerenstva u područnim uredima Zavoda daju odobrenja za pomagala, odnosno popravak, rezervne dijelove i potrošni materijal za pomagala utvrđena u Popisu pomagala, a rješavaju i prigovore na ocjenu ugovornog liječnika.

Povjerenstvo za pomagala u Direkciji Zavoda, uz poslove drugostupanjskog postupka, odlučuje u postupku medicinskog vještačenja i daje odobrenja u prvom stupnju za pomagala određena u Popisu pomagala, odnosno za pomagala koja podliježu posebnoj kontroli, primjerice: mioelektronska proteza za ruke, invalidska

kolica na elektromotorni pogon i za osobe s visokom razinom aktivnosti, epiteze, faks uređaj, antidekubitalni madrac, pulsni oksimetar, koncentrator kisika i druga. Ono također odlučuje o odobrenju pomagala koja nisu utvrđena u Popisu pomagala, te o odobravanju veće količine pomagala od propisane.

Bilo bi uputno da korisnici pomagala imaju uvijek pri ruci Pravilnik o uvjetima i načinu ostvarivanja prava na ortopedska i druga pomagala, a osobito njegov Popis od preko 700 pomagala sa svim potrebnim podacima – nazivom, tko propisuje, tko daje suglasnost (odobrenje), vraća li se ili ne, rok uporabe, jamstveni rok, vrijednost pomagala i drugo.

2.10. Pravo na lijekove

Osigurana osoba u okviru prava iz osnovnoga zdravstvenog osiguranja ima pravo na korištenje lijekova s utvrđene Liste lijekova HZZO, pod uvjetima i na način određen Zakonom i propisima donijetim temeljem njega. Odluka o utvrđivanju Liste lijekova HZZO (NN 5/05., 15/05., 51/05., 62/05. 90/05. i 116/05.) utvrđuje sve lijekove koji se primjenjuju u primarnoj, sekundarnoj i tercijarnoj razini zdravstvene zaštite, a uz šifru i naziv lijeka daju se i podaci o cijeni, načinu primjene, obliku, nazivu proizvođača... Lijekovi što se propisuju na recept označeni su znakom «R», a slovna odnosno brojčana oznaka uz «R» označava naputak vezan uz propisivanje, odnosno participaciju.

Dodajmo da je Vlada RH svojom Odlukom o opsegu prava na zdravstvenu zaštitu iz osnovnoga zdravstvenog osiguranja za 2005. godinu (NN 188/04.) propisala, da HZZO osigurava osiguranim osobama plaćanje lijekova koji se propisuju u primarnoj zdravstvenoj zaštiti i to: 90% vrijednosti za lijekove označene na Listi lijekova Zavoda oznakom R10, 75% vrijednosti za lijekove označene na Listi lijekova oznakom R25, 50% vrijednosti za lijekove označene na Listi lijekova oznakom R50, te 25% vrijednosti za lijekove označene na Listi lijekova oznakom R75.

Vrijedi navesti da je člankom 17. Zakona o zdravstvenoj zaštiti i člankom 4. Pravilnika o standardima i normativima prava na zdravstvenu zaštitu iz osnovnoga zdravstvenog osiguranja za 2005. godinu određeno, da HZZO osigurava plaćanje lijekova s liste Lijekova Zavoda u cijelosti – kada se koriste za bolničko liječenje i kada se propišu na recept u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, osim onih koji su na Listi lijekova označeni oznakom R10, R25, R50 ili R75.

I još nešto. Člankom 55. Pravilnika o pravima, uvjetima i načinu ostvarivanja prava iz osnovnoga zdravstvenog osiguranja omogućeno je da se «na osnovi nalaza, ocjene i mišljenja liječničkog povjerenstva Direkcije Zavoda, osiguranoj osobi može odobriti na teret sredstava Zavoda korištenje lijeka koji nije utvrđen u Listi lijekova Zavoda, pod uvjetom da je potrebu korištenja lijeka predložilo povjerenstvo za lijekove bolnice u kojoj se osigurana osoba liječi».

2.11. Pravo na novčane naknade

Osiguranci u okviru osnovnoga zdravstvenog osiguranja imaju pravo na naknadu plaće za vrijeme bolovanja, te na naknadu troškova prijevoza u svezi s korištenjem zdravstvene zaštite.

Pravo na naknadu plaće pripada osiguraniku kada je privremeno nesposoban za rad zbog ozljede, bolesti i komplikacija u vezi trudnoće i poroda, kada koristi rodiljni dopust ili dopust za njegu djeteta, kada njeguje bolesnog člana obitelji, kada je određen za pratitelja bolesniku upućenom na liječenje u drugo mjesto, kada koristi pravo na rad sa skraćenim radnim vremenom i nekim drugim slučajevima. Naknada plaće određuje se u postotku od osnovice za naknadu koju čini prosječan iznos isplaćene plaće osiguraniku u posljednjih šest mjeseci.

Pravo osiguranika na bolovanje utvrđuje izabrani liječnik primarne zdravstvene zaštite i liječničko povjerenstvo Zavoda. Ako bolovanje traje neprekidno 6 mjeseci, izabrani liječnik dužan je uputiti osiguranika tijelu vještačenja mirovinskog osiguranja radi ocjene radne sposobnosti i invaliditeta.

Pravo na naknadu troškova prijevoza nastalih zbog korištenja zdravstvene zaštite ima osiguranik koji je upućen u drugo mjesto udaljeno više od 100 km od mjesta njegova prebivališta i to uz uvjet da mu odgovarajući liječnik potvrdi na putnom nalogu da je izvršio traženi pregled, dijagnostičku pretragu ili postupak.

Iznimno, osigurana osoba darivalac organa, tkiva ili stanica, osiguranik koji hemodijalizu koristi kao kronični bubrežni bolesnik, te osoba upućena na liječenje u inozemstvo ima pravo na naknadu troškova prijevoza radi korištenja zdravstvene zaštite u vezi darivanja organa, provođenja hemodijalize, odnosno liječenja u inozemstvu neovisno o udaljenosti od mjesta polaska do mjesta odredišta.

Trošak prijevoza nadoknađuje se u visini najniže cijene karte javnog prijevoznika za najkraću relaciju. Iznimno – osiguranoj osobi, zbog njezinoga zdravstvenog stanja, nadležno liječničko povjerenstvo Zavoda na prijedlog izabranog liječnika može odobriti korištenje skupljeg javnog prijevoznog sredstva (spavaća kola u vlaku, zrakoplov) uz naknadu troškova u visini cijene putne karte.

Kronični bubrežni bolesnik koji zbog hemodijalize koristi prijevoz u mjestu prebivališta ima pravo na paušalnu novčanu naknadu u visini dvostrukog iznosa cijene mjesečne pokazne karte, a ako hemodijalizu koristi u mjestu gdje ne postoji organizirani javni prijevoz ima pravo na paušalnu naknadu dvostrukog iznosa cijene mjesečne pokazne karte najbližeg mjesta u kojem se takve karte koriste.

2.12. Dopunsko zdravstveno osiguranje

Uvjeti i način provođenja i uspostavljanja dopunskoga zdravstvenog osiguranja propisani su Pravilnikom o uvjetima i načinu provođenja dopunskoga zdravstvenog osiguranja (NN 28/02. i 92/05.) i Pravilima o uspostavljanju i provođenju dopunskoga zdravstvenog osiguranja (NN 47/02., 76/02., 2/03., 106/04. i 51/05.). Dopunsko zdravstveno osiguranje je dobrovoljno i ugovara se s Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje ili s društvima osiguranja, a u svrhu plaćanja troškova razlike do pune vrijednosti prava utvrđenih u okviru osnovnoga zdravstvenog osiguranja.

Ugovor o dopunskome zdravstvenom osiguranju može se sklopiti u svim područnim uredima Zavoda i njihovim ispostavama uz predočenje osobne iskaznice i iskaznice osigurane osobe Zavoda iz osnovnoga zdravstvenog osiguranja, te u društvima osiguranja prema njihovim pravilima. Za prava koja proizlaze iz dopunskoga zdravstvenog osiguranja osiguranik plaća premiju Zavodu, odnosno osiguravatelju s kojim je zaključio ugovor o osiguranju. Visinu premije određuje Zavod odnosno

osiguravatelj, uzimajući u obzir cijene zdravstvene zaštite iz osnovnoga zdravstvenog osiguranja i rizik kojemu su izložene osigurane osobe. Na temelju ugovora osiguravatelj izdaje osiguraniku iskaznicu (policu) dopunskoga zdravstvenog osiguranja.

Shodno Odluci o vrsti i cijeni police dopunskoga zdravstvenog osiguranja (NN 47/02.) Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje odredio je visinu premije za svoju policu dopunskog osiguranja u iznosu od 80 kuna mjesečno, dok se cijena police osiguranja kod drugih osiguravatelja najčešće kreće od 50 do 65 kuna. Inače – u HZZO često ističu da sadašnja cijena police nije dovoljna za pokriće izdataka s osnova dopunskog osiguranja.

2.13. Privatno zdravstveno osiguranje

Privatno zdravstveno osiguranje ustanovljuje se individualnim ugovorom između osiguravatelja i pojedinca na temelju pravila koje određuje osiguravatelj. Takvim ugovorom određuju se premije za osiguranje većeg opsega prava od onih utvrđenih Zakonom o zdravstvenom osiguranju ili pak višeg standarda usluga ili određenih prava koja nisu obuhvaćena osnovnim zdravstvenim osiguranjem.

Pobliže uvjete i način provođenja privatnoga zdravstvenog osiguranja utvrđuje ministar nadležan za zdravstvo, a opseg prava osiguravatelj.

2.14. Kaznena odgovornost

Člankom 128. Zakona o zdravstvenom osiguranju određeno je, da će se novčanom kaznom u iznosu od 5.000 do 10.000 kuna kazniti za prekršaj izabrani liječnik ako osiguranoj osobi bez osnova utvrdi pravo na korištenje bolovanja.

Člankom 129. propisano je da će se novčanom kaznom od 3.000 do 5.000 kuna kazniti osigurana osoba ako svjesno prouzroči privremenu nesposobnost za rad, ako u roku od tri dana nakon početka bolesti ne izvjesti izabranog liječnika da je oboljela, odnosno u roku od tri dana od dana prestanka razloga koji ju je u tome spriječio, ako namjerno sprječava ozdravljenje odnosno osposobljavanje, ako za vrijeme bolovanja radi, ako se ne odazove na poziv za liječnički pregled, ako se ne pridržava uputa za liječenje, ako bez suglasnosti izabranog liječnika otputuje iz mjesta prebivališta, te ako zlorabi pravo na korištenje bolovanja.

I još ovo: člankom 104. Pravilnika o uvjetima i načinu ostvarivanja prava na ortopedska i druga pomagala propisano je, da će Zavod potraživati naknadu štete od osigurane osobe koja je iz neopravdanih razloga onemogućila izradu naručenog pomagala po mjeri, koja nije preuzela naručeno pomagalo, koja je namjerno uništila preuzeto pomagalo, te koja nije vratila pomagalo dobiveno uz obvezu vraćanja.

3. MIROVINSKO OSIGURANJE

Zakonom o mirovinskom osiguranju (NN 102/98., 127/00., 59/01., 109/01., 147/02., 117/03., 30/04., 177/04., 38/05. i 92/05.) osiguranicima se na načelima uzajamnosti i solidarnosti osiguravaju prava za slučaj starosti i invalidnosti, a članovima njihovih obitelji za slučaj smrti osiguranika odnosno korisnika mirovine. Obvezno se osiguravaju prava na starosnu, prijevremenu starosnu, invalidsku i obiteljsku

mirovinu, zatim na profesionalnu rehabilitaciju, naknadu za tjelesno oštećenje i naknadu putnih troškova u svezi s ostvarivanjem osiguranih prava.

3.1. Stjecanje mirovine

Pravo na starosnu mirovinu ima osiguranik kada navrši 65 godina života (muškarac), odnosno 60 godina (žena) i 15 godina mirovinskog staža.

Pravo na prijevremenu starosnu mirovinu ima osiguranik muškarac kada navrši 60 godina života i 35 godina mirovinskog staža, a žena kada navrši 55 godina života i 30 godina mirovinskog staža.

Uvjeti stjecanja obiteljske mirovine određeni su člancima 60. do 70. Zakona. Ovdje navodimo samo odredbu članka 64., prema kojoj dijete kod kojeg nastupi opća nesposobnost za rad ima pravo na obiteljsku mirovinu za svo vrijeme dok takva nesposobnost traje.

3.2. Invaliditet i invalid rada

Članak 34. Zakona o mirovinskom osiguranju propisuje da invaliditet postoji: (1) kada kod osiguranika, zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju koje se ne mogu otkloniti liječenjem, nastane trajni gubitak sposobnosti za rad (*opća nesposobnost za rad*) i (2) kada je kod osiguranika, zbog promjena u zdravstvenom stanju koje se ne mogu otkloniti liječenjem, radna sposobnost trajno smanjena više od polovicu prema tjelesno i psihički zdravom osiguraniku iste ili slične naobrazbe i sposobnosti (*profesionalna nesposobnost za rad*). Poslovi prema kojima se ocjenjuje sposobnost za rad osiguranika obuhvaćaju sve poslove koji odgovaraju njegovim tjelesnim i psihičkim sposobnostima, a smatraju se odgovarajućim njegovim dosadašnjim poslovima.

Invaliditet može nastati zbog bolesti, ozljede izvan rada, ozljede na radu i profesionalne bolesti. Kada se osiguraniku utvrdi profesionalna nesposobnost za rad utvrđuje se i njegova preostala radna sposobnost za slučaj da se – s obzirom na njegovo zdravstveno stanje, životnu dob, naobrazbu i sposobnost – može profesionalnom rehabilitacijom osposobiti za rad s punim radnim vremenom na drugom poslu.

Osiguranika koji je po osnovi invaliditeta ostvario pravo na invalidsku mirovinu ili pravo na profesionalnu rehabilitaciju Zakon definira – *invalidom rada*.

3.3. Profesionalna rehabilitacija

Pravo na profesionalnu rehabilitaciju ima osiguranik, odnosno invalid rada kod kojega nastane invaliditet prije navršene 50. godine života, ako se – s obzirom na preostalu radnu sposobnost – može osposobiti za rad na drugom poslu s punim radnim vremenom. Troškove profesionalne rehabilitacije osiguraniku snosi mirovinsko osiguranje.

Invalid rada za vrijeme profesionalne rehabilitacije ima pravo na naknadu plaće u visini invalidske mirovine. Kada se rehabilitacija provodi izvan mjesta prebivališta osiguranika, a nije mu osiguran stalni prijevoz i besplatan smještaj i prehrana, ima i pravo na mjesečnu naknadu za troškove smještaja i prehrane u iznosu koji se

utvrđuje općim aktom Zavoda za određenu godinu (za 2005. naknada je iznosila 1.204,65 kuna).

3.4. Invalidska mirovina

Osiguranici kojima je temeljem invaliditeta utvrđena opća nesposobnost za rad ili profesionalna nesposobnost za rad stječu pravo na invalidsku mirovinu. Ako je invaliditet nastao zbog ozljede na radu ili profesionalne bolesti, pravo na invalidsku mirovinu osiguranik stječe bez obzira na dužinu mirovinskog staža. Osiguranik kod kojega je invaliditet nastao zbog bolesti ili ozljede izvan rada stječe pravo na mirovinu pod uvjetom da nije navršio 65 godina života (muškarac) odnosno 60 godina života (žena) i da mu navršeni mirovinski staž pokriva najmanje jednu trećinu radnog vijeka.

Prava stečena na osnovi invaliditeta traju dok postoji stanje invaliditeta prema kojem je pravo određeno. Zato se obvezno utvrđuju kontrolni pregledi najkasnije u roku od 4 godine od dana utvrđenog invaliditeta.

Pravo na invalidsku mirovinu zbog profesionalne nesposobnosti za rad ne stječe se u slučaju kada se utvrdi da se osiguranik – s obzirom na njegovo zdravstveno stanje, životnu dob, naobrazbu i sposobnost – može profesionalnom rehabilitacijom osposobiti za rad s punim radnim vremenom na drugom poslu.

3.5. Naknada za tjelesno oštećenje

Pravo na naknadu zbog tjelesnog oštećenja stječe osiguranik kod kojega tjelesno oštećenje od najmanje 30% nastane kao posljedica ozljede na radu ili profesionalne bolesti.

Tjelesno oštećenje (članak 56. Zakona) postoji kada kod osiguranika nastane gubitak, bitnije oštećenje ili znatnija onesposobljenost pojedinog organa ili dijelova tijela, što otežava normalnu aktivnost organizma i zahtijeva veće napore u obavljanju životnih potreba – bez obzira na to je li ono uzrokuje ili ne uzrokuje invaliditet. Naglasimo da tjelesno oštećenje po svojoj težini može uzrokovati invaliditet, ali ono samo po sebi nije uvijek i invaliditet.

Naknada za tjelesno oštećenje ovisi o postotku oštećenja utvrđenom prema odredbama Zakona o Listi tjelesnih oštećenja (NN 162/98.), odnosno Zakona o Listi profesionalnih bolesti (NN 162/98.), a visina naknade određuje se prema »Odluci o osnovici za određivanje naknade zbog tjelesnog oštećenja i o usklađivanju novčane naknade zbog tjelesnog oštećenja» za određenu kalendarsku godinu, odnosno dio godine.

3.6. Mirovinski staž s povećanim trajanjem

Zakonom o stažu osiguranja s povećanim trajanjem (NN 71/99.) propisano je, da se invalidnim osobama koje su zaposlene, tj. osigurane kao slijepo osobe, osobe oboljele od distrofije i srodnih mišićnih bolesti, oboljele od paraplegije, cerebralne i dječje paralize, multipla skleroze, reumatoidnog artritisa, gluhe osobe i osobe kod kojih postoje funkcionalni poremećaji zbog kojih se ne mogu samostalno kretati bez uporabe invalidskih kolica – staž osiguranja računa s povećanim trajanjem. Njima se svaka godina radnog staža računa kao 15 mjeseci mirovinskog staža pod uvjetom da su radili s punim radnim vremenom. Istodobno se tim osiguranicima invalidnim

osobama snižava dobna granica za stjecanje prava na starosnu mirovinu i to po jednu godinu za svakih pet godina provedenih u osiguranju koje se računa 12 mjeseci kao 15 mjeseci.

Valja upozoriti da je stavkom 2. članka 7. Zakona propisano – da se svojstvo osiguranika *invalidne osobe* (ako im zdravstveno stanje uzrokuje trajne posljedice za život i rad) *utvrđuje posebnim rješenjem Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje* na temelju nalaza i mišljenja ovlaštenih vještaka prema odredbama ZOMO *i to na zahtjev invalidne osobe*. To će reći da se bez rješenja o utvrđenom svojstvu osiguranika invalidne osobe ne priznaje pravo na povećani mirovinski staž, a niti pravo na smanjivanje dobne granice za odlazak u starosnu mirovinu. To vrijedi za sve osobe s invaliditetom, pa i one kojima se povećani staž priznavao po ranijim propisima (svima sa 70% i više tjelesnog oštećenja). Novim Zakonom o mirovinskom osiguranju to pravo je prestalo, pa sada *sve navedene invalidne osobe sa statusom osiguranika trebaju podneskom službi vještačenja područne službe HZMO* (u Splitu: Obala kneza Branimira 15) *zatražiti utvrđivanje svojstva osiguranika invalidne osobe*. Primjerak rješenja valja predati svom poslodavcu radi poduzimanja radnji za plaćanje dodatnog doprinosa za mirovinsko osiguranje. Spomenimo još da dodatni doprinos za mirovinsko osiguranje po osnovi povećanog staža osiguranja plaća RH, a ne poslodavac.

3.7. Naknada putnih troškova

Osigurana osoba ima pravo na naknadu troškova prijevoza, prehrane i smještaja za vrijeme putovanja i boravka u drugom mjestu radi korištenja prava iz Zakona o mirovinskom osiguranju. To pravo osiguraniku pripada kada se uputi ili pozove u drugo mjesto radi davanja nalaza i mišljenja od strane ovlaštenog vještaka, te kada se uputi u drugo mjesto radi profesionalne rehabilitacije. Isto pravo pripada i pratitelju osiguranika.

Naknada za prijevoz pripada po najnižoj cijeni za redovita prijevozna sredstva javnog prometa, a za prehranu i izbjivanje odgovarajući dio iznosa od 70% dnevnice za korisnike koji se financiraju iz sredstava državnog proračuna. Trošak noćenja priznaje se prema hotelskom računu (najviše do svote za jednokrevetnu sobu), ali ne najskuplje kategorije.

3.8. Ostala prava

- Člankom 15. ZOMO propisano je da je *obvezno osiguran roditelj* koji obavlja roditeljske dužnosti u prvoj godini života djeteta, a nije osiguran po drugoj osnovi. Ako roditeljske dužnosti prema djetetu obavljaju oba roditelja, a nisu osigurani po drugoj osnovi, obvezno se osigurava majka djeteta, osim ako se roditelji drukčije ne dogovore. Doprinos za takvo osiguranje plaća se iz sredstava državnog proračuna.

- Prema članku 25. ZOMO *u staž osiguranja* kao razdoblje provedeno u punom radnom vremenu *računa se i zaposlenje sa skraćenim radnim vremenom koje provede roditelj djeteta s težim smetnjama u razvoju* koji radi s polovicom punoga radnog vremena.

4. DOPLATAK ZA DJECU

Pravo na doplatak za djecu ustanovljeno je Zakonom o doplatku za djecu (NN 94/01.) kao državna novčana potpora za uzdržavanje i odgoj djece. To pravo – ovisno o visini dohotka kućanstva – može ostvariti roditelj, posvojitelj, skrbnik, očuh, maćeha, baka, djed i osoba kojoj je tijelo socijalne skrbi povjerilo dijete na čuvanje i odgoj za svu djecu koju stvarno uzdržava – vlastitu, posvojenju, pastorčad, unučad i onu povjerenu na čuvanje.

4.1. Pravo na doplatak za djecu

Doplatak za djecu pripada djetetu do navršene 15. godine života, a ako pohađa srednju školu do navršene 19. godine. Za dijete s posebnim potrebama i dijete koje nakon duže bolesti nastavi školovanje u redovitoj srednjoj školi – doplatak pripada do završetka školovanja a najduže do 21. godine života.

Pravo na doplatak za djecu korisnik stječe pod uvjetom da mu ukupna primanja ostvarena u prethodnoj kalendarskoj godini po članu domaćinstva mjesečno ne prelaze 40% proračunske osnovice (3.326 kn) i da živi u kućanstvu s djetetom. Za djecu bez roditelja ili su im roditelji nepoznati, ili nepoznata prebivališta, ili nesposobni za samostalan život i rad, ili im je oduzeta poslovna sposobnost, te za djecu s oštećenjem zdravlja prema propisima iz socijalne skrbi – iznos doplatka se uvećava za 15 odnosno 25 posto, ovisno o tome radi li se o jednom ili oba roditelja.

Zahtjev za ostvarenje prava na doplatak za djecu podnosi se područnoj službi Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje (u Splitu – Obala kneza Branimira 15) i to svake godine do 1. ožujka. Zahtjevu se – uz dokumente o djeci – prilažu dokazi o sastavu kućanstva i ukupnom dohotku svih članova kućanstva ostvarena u protekloj godini.

Korisnik je dužan tijekom godine prijaviti svaku promjenu koja utječe na pravo i visinu doplatka i to u roku od 15 dana od dana nastanka promjene. I još dvije činjenice: pravo na doplatak prestaje stupanjem djeteta u brak, a ne pripada mu ni dok se nalazi na školovanju u inozemstvu.

4.2. Pogodnosti za invalidnu djecu

Člancima 10., 12., 22. i 38. Zakona utvrđene su pogodnosti za primanje doplatka za djecu s invaliditetom. Za dijete s težim oštećenjem zdravlja prema propisima iz socijalne skrbi – određuje se doplatak za djecu u svoti od 25% od proračunske osnovice, neovisno o visini ukupnoga mjesečnog dohotka po članu kućanstva. Uz to djetetu s težim oštećenjem zdravlja koje je nastalo prije navršene 18. godine života – pripada doplatak za djecu do kraja kalendarske godine u kojoj navršava 27 godina života. Korisnicima koji su ostvarili doplatak za djecu s težim oštećenjem zdravlja utvrđenom prema propisima iz socijalne skrbi do 1. siječnja 2002. godine – do donošenja posebnog propisa o pravima osoba s invaliditetom pripada pravo na doplatak za djecu i nakon navršene 27. godine života.

Upozoravamo na odredbu članka 13. Zakona – po kojem djetetu ne pripada doplatak dok je smješteno u posebnu ustanovu na teret sredstava državnog proračuna ili proračuna lokalne samouprave.

5. SOCIJALNA SKRB

Socijalna skrb je djelatnost od posebnog interesa, kojom se osigurava i ostvaruje pomoć za podmirenje osnovnih životnih potreba socijalno ugroženih, nemoćnih i drugih osoba koje one same ili uz pomoć članova obitelji ne mogu zadovoljiti zbog nepovoljnih osobnih, gospodarskih, socijalnih i drugih okolnosti.

5.1. Korisnik socijalne skrbi

Članak 10. Zakona o socijalnoj skrbi (NN 73/97., 27/01., 59/01., 82/01. i 103/03.) kaže da je "korisnik socijalne skrbi samac ili obitelj koji nemaju dovoljno sredstava za podmirenje osnovnih životnih potreba, a nisu u mogućnosti ostvariti ih svojim radom ili prihodom od imovine ili iz drugih izvora", kao i "(1) tjelesno ili mentalno oštećeno ili psihički bolesno dijete, dijete žrtva obiteljskog ili drugog nasilja, te dijete prema kojem je ili bi trebala biti primijenjena mjera obiteljske ili kaznenopravne zaštite, (2) tjelesno ili mentalno oštećena ili psihički bolesna odrasla osoba, starija nemoćna i druga osoba koja zbog trajnih ili privremenih promjena u zdravstvenom stanju ne može udovoljiti osnovnim životnim potrebama, i (3) druga osoba koja je u nevolji zbog poremećenih odnosa u obitelji, ovisnosti o alkoholu, drogama ili drugim opojnim sredstvima ili zbog drugih oblika društveno neprihvatljivog ponašanja i drugih uzroka".

Dodajmo da je člankom 3. Pravilnika o mjerilima i postupku za utvrđivanje nesposobnosti za samostalan život i rad i nedostatak sredstava za uzdržavanje za osobe s prebivalištem u RH kojima se zdravstvena zaštita ne osigurava po drugoj osnovi (NN 39/02.) propisano, da se smatra „da nema sredstava za uzdržavanje osoba čiji ostvareni prihod po članu njene obitelji... nije bio veći od 100% osnovice za socijalna davanja propisane člankom 16. Zakona o socijalnoj skrbi".

Prema Zakonu o socijalnoj skrbi i propisima donijetim na temelju njega – samac ili obitelj imaju pravo na desetak oblika pomoći. Većinu tih prava mogu i trebaju koristiti i osobe s invaliditetom, pa ih vrijedi upoznati. Radi ostvarivanja prava iz socijalne skrbi valja se obratiti centru za socijalnu skrb (u Splitu - Gundulićeva 22) ili pak Upravnom odjelu za socijalnu skrb i zdravstvo Grada Splita (Obala kneza Branimira 17).

5.2. Pravo na savjetovanje

Pravo na savjetovanje pruža se u svrhu uspješnijeg prerastanja nedaća i teškoća, stvaranja uvjeta za očuvanje i razvoj osobnih mogućnosti, te odgovornog odnosa pojedinca prema samome sebi, obitelji i društvu.

5.3. Pomaganje u prevladavanju teškoća

Pomaganje u prevladavanju posebnih teškoća pruža se samcu ili obitelji radi svladavanja nedaća i teškoća u svezi s bolešću, starošću, smrću u obitelji, problemima u odgoju djece, invaliditetom, uključivanjem u svakodnevni život, te drugim nepovoljnim okolnostima ili kriznim stanjima.

Pomaganje se odnosi na vođenje kućanstva, raspolaganje novcem, učenje djeteta, nabavu odjeće, pronalaženje posla, rješavanje problema stanovanja i smještaja u ustanovu, poduzimanje pravnih radnji i drugo.

5.4. Pomoć za uzdržavanje

Pomoć za uzdržavanje može ostvariti samac ili obitelj koji nemaju sredstava za uzdržavanje, a niti su ih u mogućnosti ostvariti svojim radom ili prihodima od imovine ili na drugi način. Pomoć se daje u novcu ili u naturi, a i u obliku zajma ako osoba ima nekretninu ili drugu imovinu ili pravo koje trenutačno ne može realizirati.

Visina pomoći za uzdržavanje (a i drugih davanja iz socijalne skrbi) prema članku 16. Zakona o socijalnoj skrbi – utvrđuje se u postotku od osnovice koju određuje Vlada RH (sada osnovica iznosi 400 kuna). Pomoć za uzdržavanje za samca i dijete od 15 do 18 godina, odnosno do završetka redovnog školovanja iznosi 100% osnovice, za odraslu osobu u obitelji i dijete do 7 godina 80% osnovice, a za dijete od 7 do 15 godina 90% osnovice. Visina pomoći povećava se od 25% do 50% za dijete samohranog roditelja i potpuno radno nesposobnu odraslu osobu, te trudnicu i rodilju. (Radno nesposobna osoba je osoba starija od 65 godina, dijete do navršene 15. godine života, te osoba čija je nesposobnost za rad utvrđena prema posebnim propisima.)

Visina pomoći za uzdržavanje za korisnika koji ostvaruje doplatak za djecu može iznositi (uračunavajući i iznos doplatka) u postotku od osnovice najviše 800% za obitelj do 6 članova, 1000% osnovice za obitelj od 7 do 9 članova, te 1200% osnovice za obitelj od 10 i više članova. Ti iznosi se povećavaju za iznose za koje je uvećan doplatak za djecu u postocima utvrđenim propisima o doplatku za djecu i za sveukupan iznos doplatka utvrđenog za djecu s težim oštećenjima zdravlja.

Visina pomoći utvrđuje se kao razlika između iznosa sredstava za uzdržavanje utvrđenog prema osnovici i iznosa prosječnoga mjesečnoga prihoda samca ili obitelji ostvarenog u tri mjeseca prije podnošenja zahtjeva. U prihode se ne računa pomoć za stanovanje, naknada za tjelesno oštećenje, doplatak za pomoć i njegu, ortopedski dodatak, doplatak za djecu, osobna invalidnina i državna potpora za poljoprivredu, šumarstvo i ribarstvo, osim dohodovne potpore ostvarene prema posebnim propisima.

Pravo na pomoć za uzdržavanje nema samac ili član obitelji koji može sam sebe uzdržavati, koji ne želi tražiti uzdržavanje od osobe koja ga je po zakonu ili ugovoru dužna uzdržavati, koji može osigurati uzdržavanje po drugoj osnovi (od prodaje ili davanja u zakup imovine, ako odbije ponuđeno zaposlenje), koji u vlasništvu ima registrirano osobno vozilo koje ne koristi za prijevoz teže pokretne ili nepokretne osobe, te koji u vlasništvu ili suvlasništvu ima stan, kuću ili neki drugi objekt koji ne služi njemu ili članu obitelji za podmirenje osnovnih stambenih potreba.

Pravo na pomoć za uzdržavanje miruje dok se korisnik pomoći nalazi na vojnoj obvezi, bolničkom liječenju, u pritvoru, na izdržavanju zatvorske kazne, privremeno u domu socijalne skrbi ili kod udomiteljske obitelji, te u inozemstvu duže od dva mjeseca. Pravo na pomoć pak prestaje kada je korisnik na bolničkom liječenju, izdržavanju kazne zatvora i u inozemstvu duže od dva mjeseca, ako svakog mjeseca više od 15 dana boravi u inozemstvu, te ako je smješten u drugu obitelj ili dom

socijalne skrbi ili mu je osigurano besplatno stanovanje i prehrana za vrijeme školovanja.

5.5. Podmirenje troškova stanovanja

Pravo na pomoć za podmirenje troškova stanovanja (najamnine, komunalne naknade, struje, plina, grijanja, vode i drugo) može se odobriti samcu ili obitelji čiji prihod ne prelazi propisanu visinu sredstava za uzdržavanje i ako plaćanje tih troškova ne mogu sami osigurati. Pomoć za podmirenje troškova stanovanja može se odobriti u mjesečnom iznosu od polovice sredstava potrebnih za uzdržavanje prema članku 16. Zakona o socijalnoj skrbi. Pri tome ne mogu koristiti stan koji je po svojim obilježjima iznad obilježja potrebnih za zadovoljavanje osnovnih stambenih potreba samca ili obitelji.

Samcu ili obitelji koja se grije na drva može se jednom godišnje odobriti pomoć za nabavu drva (do tri kubika) u iznosu što ga do 30. rujna odredi Grad Split.

5.6. Jednokratna pomoć

Jednokratna pomoć može se odobriti samcu ili obitelji koji, zbog trenutačnih okolnosti (rođenja djeteta, školovanja djeteta, bolesti ili smrti člana obitelji, elementarnih nepogoda i slično), prema ocjeni centra za socijalnu skrb nisu u mogućnosti djelomično ili u cijelosti zadovoljiti osnovne životne potrebe. Jednokratna pomoć može se odobriti do iznosa koji podmiruje trenutačnu potrebu, a ako je iznos veći od trostrukog iznosa osnovice, tada valja pribaviti suglasnost ministarstva nadležnog za poslove socijalne skrbi.

Korisniku pomoći za uzdržavanje i korisniku skrbi smještenom u udomiteljsku obitelj – može se jednom godišnje odobriti jednokratna pomoć za nabavku obveznih udžbenika za školovanje u osnovnoj ili srednjoj školi.

5.7. Doplatak za pomoć i njegu

Prema članku 43. Zakona – doplatak za pomoć i njegu može se odobriti osobi kojoj je, zbog tjelesnog ili mentalnog oštećenja ili trajnih promjena u zdravstvenom stanju ili zbog starosti, prijeko potrebna stalna pomoć i njega druge osobe uz uvjet da doplatak za pomoć i njegu ne može ostvariti po drugoj osnovi i da prosječni mjesečni prihod po članu obitelji ne prelazi iznos od 200% osnovice (za samca 250%) u prethodna tri mjeseca prije podnošenja zahtjeva.

Doplatak za pomoć i njegu može se odobriti i osobi kojoj je zbog privremenih promjena u zdravstvenom stanju ili tjelesnog oštećenja prijeko potrebna stalna pomoć i njega druge osobe.

Iznimno – teže tjelesno ili mentalno oštećena osoba, teže psihički bolesna osoba, osoba s težim trajnim promjenama u zdravstvenom stanju, te slijepa, gluha i gluhoslijepa osoba ima pravo na doplatak za pomoć i njegu druge osobe i kada je prihod po članu obitelji ili prihod samca veći od utvrđenih dohodovnih cenzusa.

Doplatak za pomoć i njegu odobrava se u punom ili u smanjenom opsegu. U punom opsegu odobrit će se osobi koja «zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju ne može sama udovoljavati osnovnim životnim zahtjevima, jer se ne može – ni uz

pomoć ortopedskih pomagala – samostalno kretati u stanu i izvan stana, uzimati hranu, oblačiti se i svlačiti, održavati osobnu higijenu, kao ni obavljati druge osnovne fiziološke potrebe».

«Prijeko potrebna stalna pomoć i njega druge osobe u smanjenom opsegu postoji kada osoba zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju ne može potpuno udovoljavati osnovnim životnim zahtjevima, jer se ne može samostalno kretati izvan stana radi nabave osnovnih živežnih potrepština i korištenja zdravstvene zaštite.

Prijeka potreba privremene pomoći i njege u punom ili smanjenom opsegu postoji i kada osoba zbog privremenih promjena u zdravstvenom stanju ili tjelesnog oštećenja ne može udovoljavati osnovnim životnim zahtjevima...»

Doplatak za pomoć i njegu u punom opsegu iznosi 100% osnovice, a u smanjenom opsegu 70% osnovice.

Osoba s osiguranim stalnim ili tjednim smještajem ne može ostvariti pravo na doplatu za pomoć i njegu, a to pravo nema ni dijete čiji roditelj koristi porodni dopust ili dopust zbog njege djeteta do 7. godine života. Osoba čiji je roditelj ostvario pravo na rad s polovicom punoga radnog vremena može ostvariti pravo na doplatu u smanjenom opsegu.

Vrstu i stupanj tjelesnog ili mentalnog oštećenja, trajne promjene u zdravstvenom stanju, te prijeku potrebu stalne pomoći i njege druge osobe utvrđuje tijelo vještačenja svojim nalazom i mišljenjem na temelju medicinske dokumentacije i pregleda osobe, što je regulirano Pravilnikom o sastavu i načinu rada tijela vještačenja u postupku ostvarivanja prava iz socijalne skrbi i drugih prava po posebnim propisima (NN 64/02.).

5.8. Pomoć i njega u kući

Osobi kojoj je zbog tjelesnog ili mentalnog oštećenja ili trajnih promjena u zdravstvenom stanju ili starosti, kao i osobi kojoj je zbog privremenih promjena u zdravstvenom stanju ili tjelesnog oštećenja prijeko potrebna pomoć i njega druge osobe može se – temeljem nalaza i mišljenja tijela vještačenja – odobriti pomoć i njega u kući, ako pomoć i njegu ne može osigurati od najbližih srodnika ili ugovorom o uzdržavanju, ako prihod po članu obitelji ne prelazi iznos od 300% osnovice i ako na području prebivališta osobe postoji ustanova za pružanje usluga takve pomoći.

Pomoć i njega u kući obuhvaća organiziranje prehrane (nabava i dostava gotovih obroka u kuću, odnosno nabava živežnih namirnica, pomoć u pripremanju obroka, pranje posuđa i drugo), obavljanje kućnih poslova (pospremanje stana, donošenje vode, ogrjeva i slično, organiziranje pranja i glačanja rublja, nabava lijekova i drugih potrepština), održavanje osobne higijene (pomoć u oblačenju i svlačenju, u kupanju i obavljanju drugih higijenskih potreba), te zadovoljavanje drugih svakodnevnih potreba.

Korisniku doplatka za pomoć i njegu iznimno se može osigurati i pomoć i njega u kući za zadovoljavanje pojedine potrebe koju mu ne mogu pružiti članovi obitelji. Pravo na pomoć i njegu u kući nema dijete čiji roditelj koristi pravo na skraćeno radno vrijeme a dijete koristi poludnevni ili cjelodnevni smještaj u predškolskoj ili drugoj ustanovi,

kao ni dijete čiji roditelj koristi porodni dopust ili dopust do sedme godine života djeteta zbog njege teže tjelesno ili mentalno oštećenog djeteta.

5.9. Osobna invalidnina

Pravo na osobnu invalidninu ima osoba s težim tjelesnim ili mentalnim oštećenjem ili s težim trajnim promjenama u zdravstvenom stanju, čije je oštećenje ili bolest nastala prije navršene 18. godine života a osobnu invalidninu ne ostvaruje po drugoj osnovi. Pravo na osobnu invalidninu utvrđuje centar za socijalnu skrb na temelju nalaza i mišljenja tijela vještačenja o težini i vrsti oštećenja, bolesti i trajnih promjena u zdravstvenom stanju osobe. Osobna invalidnina iznosi 250% osnovice za osobu bez vlastitog prihoda, a ako ima kakav prihod njegov se tromjesečni prosjek odbija od utvrđenog iznosa bez prihoda.

Osoba koja ostvari pravo na osobnu invalidninu ne može istodobno uživati i pravo na doplatak za pomoć i njegu. Nadalje, ako roditelji korisnika osobne invalidnine koriste pravo na porodni dopust, pravo na dopust ili na rad s polovicom punoga radnog vremena zbog njege teže invalidnog djeteta a dijete boravi u odgojno-obrazovnoj, zdravstvenoj ili socijalnoj ustanovi – osobna se invalidnina isplaćuje u iznosu od 125% osnovice. Ako pak osoba s pravom na osobnu invalidninu koristi stalni ili tjedni smještaj izvan vlastite obitelji, tada ne može ostvariti pravo na osobnu invalidninu, osim ako je smještena u dom za samostalno stanovanje i invalidninom sudjeluje u plaćanju troškova smještaja.

5.10. Osposobljavanje za samostalan život i rad

Pravo na osposobljavanje za samostalan život i rad ostvaruje se pod uvjetima i na način određen Pravilnikom o uvjetima i načinu ostvarivanja prava na osposobljavanje za samostalan život i rad (NN 62/98. i 148/99.). Pod osposobljavanjem za samostalan rad podrazumijeva se osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje i radno osposobljavanje u specijalnim odgojno-obrazovnim ustanovama po posebnom programu. Pravo na osposobljavanje ima tjelesno ili mentalno oštećeno ili psihički bolesno dijete i mlađa punoljetna osoba kada tijelo vještačenja utvrdi da se može osposobiti za rad na odgovarajućem poslu s punim radnim vremenom. Odrasla osoba kod koje nastane oštećenje prije navršenih 45 (muškarac) odnosno 40 (žena) godina života – to pravo ostvaruje ako tijelo vještačenja ocijeni, da se, s obzirom na preostalu radnu sposobnost, može osposobiti za rad na drugom odgovarajućem poslu.

Tjelesno ili mentalno oštećena ili psihički bolesna osoba s uspješno završenim osposobljavanjem za samostalan rad ima pravo na naknadu do zaposlenja u visini od 70% osnovice, ukoliko se prijavi nadležnoj službi za zapošljavanje u roku od 30 dana po završetku osposobljavanja. Naknadu isplaćuje centar za socijalnu skrb.

Pravo na osposobljavanje za samostalan život ima osoba za koju tijelo vještačenja utvrdi, da se – s obzirom na vrstu, stupanj i težinu oštećenja ili bolesti – može osposobiti za samozbrinjavanje po posebnim rehabilitacijskim programima.

Osoba za vrijeme osposobljavanja može biti smještena u ustanovu socijalne skrbi ili u udomiteljsku obitelj. Ako za vrijeme osposobljavanja mora putovati u drugo mjesto – tada ima pravo na novčanu pomoć za pokriće troškova prijevoza.

5.11. Skrb izvan obitelji

Skrb izvan vlastite obitelji obuhvaća sve oblike smještaja ili boravka u udomiteljskoj obitelji i u domovima socijalne skrbi, kao i svim oblicima smještaja ili boravka što ih pruža vjerska zajednica, trgovačko društvo, udruga i druga domaća i strana pravna i fizička osoba, a u kojima se korisniku osigurava stanovanje, prehrana, čuvanje, briga o zdravlju, odgoj i obrazovanje, psihosocijalna rehabilitacija i drugo.

Socijalna skrb izvan vlastite obitelji ostvaruje se kao stalni, tjedni i privremeni smještaj, cjelodnevni i poludnevni boravak, te organizirano stanovanje i to prije svega djeci bez roditelja i roditeljske skrbi, zatim osobama s posebnim potrebama kad je to najsvrsishodnije radi njihova čuvanja, školovanja, osposobljavanja i rehabilitacije, pa osobama nesposobnima za rad koji žive u teškim životnim prilikama, te nemoćnim starim i drugim osobama kojima je potrebna stalna pomoć i njega koju ne mogu dobiti u svom domu.

Skrb izvan vlastite obitelji može se pružiti na zahtjev ili uz pristanak korisnika ili njegovoga zakonskog skrbnika, ako posebnim propisima nije drukčije određeno. Valja i reći da je centar za socijalnu skrb dužan običi osobu smještenu izvan vlastite obitelji najmanje jedanput u šest mjeseci.

Sudjelovanje u troškovima stalnog smještaja regulirano je Pravilnikom o sudjelovanju i načinu plaćanja korisnika i drugih obveznika uzdržavanja u troškovima socijalne skrbi izvan vlastite obitelji (NN 112/98. i 5/02.), Odlukom o visini mjesečne naknade za smještaj u udomiteljsku obitelj (NN 82/02.), te člancima 190. do 194. Zakona o socijalnoj skrbi. Vrijedi navesti odredbu članka 192. Zakona: «Osoba koja je dužna uzdržavati odraslu osobu nesposobnu za rad nije dužna sudjelovati u cijeni smještaja, ako su njeni prihodi ili prihodi njene obitelji manji od trostrukog iznosa prihoda za samca ili obitelj utvrđenog u članku 16. stavku 2. i 3. Zakona».

5.12. Druge pomoći

Socijalno ugroženim osobama mogu se odobriti još i ove pomoći: pomoć u prehrani, pomoć za odjeću i obuću, pomoć za osobne potrebe korisnika stalnog smještaja, pomoć za podmirenje pogrebnih troškova, te smještaj u učenički dom. Te pomoći uvjetovane su mjesečnim dohodovnim cenzusom, a odobravaju se prema odredbama Pravilnika o odobravanju pomoći za uzdržavanje u obliku zajma, mjerila i obilježja stana potrebnog za zadovoljavanje osnovnih stambenih potreba samca i obitelji i o odobravanju pomoći iz socijalne skrbi (NN 29/98. i 117/00.), ali i aktima jedinica lokalne i područne samouprave koje u sve većem opsegu izdvajaju sredstva za rješavanje teškoća građana u stanju socijalne potrebe.

Pomoć za prehranu osigurava se dostavom ručka (iznimno i 3 obroka na temelju liječničke dokumentacije) osobi koja sama nije u mogućnosti pripremiti obroke hrane. Pomoć za odjeću i obuću ostvaruje se uz posredovanje socijalnog radnika kod nabave i plaćanjem računa, a može se odobriti osobi koja živi u osobito teškim materijalnim uvjetima. Pomoć za osobne potrebe (džeparac) korisnika stalnog smještaja utvrđuje se u visini od 20% osnovice (80 kuna), ako taj iznos ne može sam osigurati vlastitim prihodima ili imovinom. Podmirenje pogrebnih troškova odobrava se za pogreb osobe koja nema zakonskog ili ugovornog uzdržavatelja, a u času smrti je bila korisnik pomoći za uzdržavanje ili stalnog smještaja.

Podmirenje troškova smještaja u učeničkom domu može se odobriti polazniku srednje škole koji s domom zaključi ugovor o smještaju i to pod uvjetom, da mu je obitelj korisnik prava na uzdržavanje i da prosječni mjesečni prihod po članu obitelji ne prelazi propisani dohodovni cenzus (od 150 do 300 posto osnovice iz članka 16. Zakona). Iznimno – učeniku koji zbog tjelesnog ili mentalnog oštećenja pohađa školu po programu srednjoškolskog obrazovanja učenika s teškoćama i većim teškoćama u razvoju, može se odobriti podmirenje troškova smještaja neovisno o propisanom dohodovnom cenzusu.

5.13. Zaštita sudionika rata

Zakonom o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata (NN 33/92., 77/92., 27/93., 58/93., 2/94., 76/94., 108/95., 108/96., 82/01. i 103/03.) uređuju se prava i posebna zaštita ratnih vojnih invalida iz II. svjetskog rata, mirnodopskih vojnih invalida, civilnih invalida rata, sudionika rata i članova njihovih obitelji i to po osnovi oštećenja organizma i gubitka člana obitelji, te po osnovi materijalnih potreba korisnika.

Ratni i mirnodopski vojni invalidi i civilni invalidi rata imaju po osnovi oštećenja organizma pravo na osobnu invalidninu, dodatak za njegu i pomoć druge osobe, ortopedski dodatak, posebni dodatak, kupališno i klimatsko liječenje, profesionalnu rehabilitaciju, pomoć u troškovima liječenja i nabavi ortopedskih pomagala, besplatne udžbenike, stipendiju, prednost pri zapošljavanju i smještaju u domove socijalne skrbi, neplaćanje naknade za prenamjenu poljoprivrednog zemljišta... I djeca mirnodopskih vojnih i civilnih invalida rata imaju određene pogodnosti i prava u skladu s propisanim uvjetima. Tako imaju pravo na besplatne udžbenike tijekom redovnog školovanja u osnovnim i srednjim školama, pravo na poseban dodatak tijekom školovanja u osnovnim i srednjim školama i pravo na stipendiju tijekom studiranja, a djeca invalida sa 100% I. skupine oštećenja organizma imaju pravo izravnog upisa u srednje škole i visoka učilišta ukoliko prijeđu bodovni, odnosno razredbeni prag ili zadovolje uvjete za upis u srednju školu, te prednost pri smještaju u učeničke, odnosno studentske domove.

Prava po osnovi gubitka člana obitelji su obiteljska invalidnina i uvećana obiteljska invalidnina, a prava po osnovi materijalnih i drugih potreba korisnika su opskrbnina, dodatak za pomoć u kući, doplatka za djecu, posebni dodatak i novčana pomoć, stipendija, besplatni i povlašteni prijevoz, prednost pri zapošljavanju, upisu u obrazovne ustanove, smještaju u domove...

Za ostvarivanje pojedinih prava treba se obratiti u Splitu na adresu: Ured državne uprave u Splitsko-dalmatinskoj županiji, Služba za društvene djelatnosti, Odsjek za rad, zdravstvo i socijalnu skrb, Domovinskog rata 4.

5.14. Skrb o hrvatskim braniteljima

Zakonom o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji (NN 174/04. i 92/05.) i propisima donesenim na temelju njega osigurava se posebna zaštita članova obitelji poginuloga, zatočenoga ili nestaloga hrvatskog branitelja, članova obitelji umrlih hrvatskih ratnih vojnih invalida iz Domovinskog rata od I. do IV. skupine, hrvatskih ratnih vojnih invalida iz Domovinskog rata, te hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji.

Članovi obitelji poginuloga hrvatskog branitelja po propisanim uvjetima imaju pravo na obiteljsku invalidninu, povećanu obiteljsku invalidninu, uvećanu obiteljsku invalidninu, obiteljsku mirovinu, prednost pri zapošljavanju, prvenstveno pravo na zakup poslovnog prostora, novčanu naknadu za vrijeme nezaposlenosti, carinske i porezne olakšice, oslobađanje od plaćanja naknade za prenamjenu poljoprivrednog zemljišta, prednost pri upisu u obrazovne ustanove, stipendiju, prednost pri smještaju u učeničke odnosno studentske domove, besplatne udžbenike, opskrbninu, doplatak za pomoć u kući, obnovu, stambeno zbrinjavanje, oslobađanje od plaćanja sudskih, upravnih i javnobilježničkih pristojbi, te prednost pri smještaju u umirovljeničke domove...

Članovi obitelji zatočenoga ili nestaloga hrvatskog branitelja imaju prava kao i članovi obitelji poginuloga branitelja, osim prava na obiteljsku invalidninu, povećanu obiteljsku invalidninu, uvećanu obiteljsku invalidninu i obiteljsku mirovinu.

Hrvatski ratni vojni invalidi iz Domovinskog rata prema uvjetima propisanim zakonom imaju pravo na osobnu invalidninu, doplatak za njegu i pomoć druge osobe, ortopedski doplatak, usluge osobe za pružanje njege i pomoći, medicinsku odnosno fizikalnu rehabilitaciju, profesionalnu rehabilitaciju, naknadu troškova prijevoza kod ostvarivanja prava, prilagodbu prilaza do zgrade, naknadu troškova pogreba uz odavanje vojne počasti, novčanu naknadu za vrijeme nezaposlenosti, prednost pri zapošljavanju, prvenstveno pravo na zakup poslovnog prostora, oslobađanje od plaćanja naknade za prenamjenu poljoprivrednog zemljišta, carinske i porezne olakšice, prednost pri upisu u obrazovne ustanove, stipendiju za sebe i djecu tijekom studiranja, prednost pri smještaju u studentske domove, besplatne udžbenike, opskrbninu, doplatak za pripomoć u kući, stambeno zbrinjavanje, oslobađanje od plaćanja sudskih, upravnih i javnobilježničkih pristojbi, prednost pri smještaju u umirovljeničke domove, invalidsku mirovinu, besplatne udžbenike za djecu tijekom školovanja...

Hrvatski branitelji iz Domovinskog rata imaju prema propisanim uvjetima pravo na ocjenu radne sposobnosti, staž u dvostrukom trajanju, prava iz zdravstvene zaštite, prednost pri zapošljavanju, prvenstveno pravo na zakup poslovnog prostora, novčanu naknadu za vrijeme nezaposlenosti, oslobađanje od plaćanja naknade za prenamjenu poljoprivrednog zemljišta, prednost pri upisu u obrazovne ustanove, stipendiju, prednost pri smještaju u studentske domove, besplatne udžbenike za djecu, carinske i porezne olakšice, dionice odnosno udjele u trgovačkim društvima bez naplate, opskrbninu, doplatak za pripomoć u kući, vlasništvo nad kućom ili stanom u kojem stanuju ako je na području posebne državne skrbi i u državnom vlasništvu.

Zainteresirane osobe radi ostvarivanja određenih prava ili dobivanje potrebnih informacija mogu se obratiti na adresu u Splitu: Ured državne uprave u Splitsko-dalmatinskoj županiji, Služba za društvene djelatnosti, Odsjek za hrvatske branitelje, Domovinskog rata 4.

6. ODGOJ I OBRAZOVANJE

6.1. Predškolski odgoj

Prema članku 20. Zakona o predškolskom odgoju i naobrazbi (NN 10/97.) – djeca s teškoćama u razvoju imaju prednost pri upisu u dječje vrtiće u vlasništvu lokalne uprave i samouprave ili u državnom vlasništvu.

U dječjim vrtićima ostvaruju se redoviti programi njege, odgoja, naobrazbe, zdravstvene zaštite, prehrane i socijalne skrbi djece predškolske dobi prilagođeni njihovim razvojnim potrebama, mogućnostima i sposobnostima. U vrtićima se ostvaruju i programi za djecu s teškoćama u razvoju, zatim za darovitu djecu, predškolu, učenje stranih jezika, te programi umjetničkog, kulturnog, vjerskog i športskog sadržaja. Programi za djecu predškolske dobi s teškoćama u razvoju organiziraju se po posebnim uvjetima i programu prema vrsti i stupnju teškoća u razvoju djeteta.

Valja ukazati na članak 50. Zakona, u kojem se utvrđuje da se javnim potrebama smatraju programi odgoja i naobrazbe za djecu s teškoćama u razvoju, pa se shodno tome za ostvarivanje takvih programa sredstva moraju osigurati u državnom proračunu.

6.2. Osnovnoškolski odgoj

Zakon o osnovnom školstvu (NN 69/03. – pročišćeni tekst, 76/05.) u članku 60. odredio je da se osnovno školovanje djece i mladeži s teškoćama u razvoju provodi u osnovnoj školi uz odgovarajuću primjenu individualiziranih postupaka i produženih stručnih tretmana učenika, a kada je to nužno i u posebnim odgojno-obrazovnim grupama i razrednim odjelima u okviru škole, dok je člankom 61. propisano da se za djecu s većim teškoćama u razvoju osnovno školovanje obavlja u posebnim školama i ustanovama i da se takva djeca mogu školovati do 21. godine života.

Osnovno školovanje djece i mladeži s teškoćama u razvoju pobliže je regulirano Pravilnikom o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju (NN 23/91.). I Zakon i Pravilnik obvezao je upravno tijelo nadležno za poslove školstva općine, odnosno grada da utvrdi osnovne škole i posebne organizacije koje će provoditi dodatne odgojno-obrazovne postupke s tim učenicima.

Vrijedi istaći da se za učenike s teškoćama u razvoju (a i pratitelja kada je neophodan) osigurava prijevoz do škole i od škole bez obzira na udaljenost, a prijevoz je dužna osigurati općina, odnosno grad (članak 46. Zakona).

Za djecu koja su zbog zdravstvenih ili drugih razloga smještena u ustanovu zdravstva ili socijalne skrbi, kao i za djecu koja zbog kronične bolesti ne mogu pohađati školu – školovanje organizira i provodi najbliža osnovna škola ili pak sama ustanova u kojoj su djeca smještena.

Recimo još da se sredstva za financiranje djelatnosti osnovnog školstva osiguravaju u državnom proračunu, odnosno proračunu jedinice lokalne i područne samouprave. Država – između ostaloga – posebno osigurava sredstva za povećane troškove prijevoza, posebnih nastavnih sredstava i sufinanciranja prehrane učenika s teškoćama u razvoju, a jedinica lokalne samouprave sredstva za prijevoz učenika.

6.3. Srednjoškolsko obrazovanje

Zakon o srednjem školstvu (NN 69/03. – pročišćeni tekst, 81/05.) u tri svoja članka govori o obrazovanju osoba s invaliditetom. Članak 22. određuje da se obrazovanje

učenika s teškoćama u razvoju organizira uz primjenu individualiziranih postupaka u razrednim ili posebnim razrednim odjelima i obrazovnim grupama, a učenika s većim teškoćama u razvoju u posebnim organizacijama. Pri tome se navodi da «posebne organizacije, programe, uvjete, način i postupak upisa i obrazovanja» tih učenika propisuje ministar nadležan za obrazovanje, a to je i urađeno Pravilnikom o srednjoškolskom obrazovanju učenika s teškoćama i većim teškoćama u razvoju (NN 86/92.). Članak 22.a vrijedi citirati u cijelosti:

«Obrazovanje učenika s teškoćama u razvoju organizira se u svim srednjim školama prema redovitim nastavnim programima uz primjerene metode rada ili prema prilagođenim nastavnim programima koje izrađuju nastavnici sukladno sposobnostima učenika.

Učenici s većim teškoćama u razvoju obrazuju se u ustanovama odgoja i obrazovanja koje provode posebne programe za učenike s teškoćama u razvoju.

Za učenike koji zbog većih motoričkih poteškoća ili kroničnih bolesti ne mogu polaziti nastavu u školi, škola organizira instruktivnu nastavu u kući učenika, odnosno zdravstvenoj ustanovi ako se učenik nalazi na dužem liječenju uz odobrenje ministra nadležnog za poslove obrazovanja.

Ustanove iz stavka 2. i 3. ovog članka, programe, uvjete, postupak upisa i obrazovanja učenika s teškoćama u razvoju propisuje ministar.»

U članku 88. (propisuje da se sredstva za financiranje javnih potreba u srednjem školstvu osiguravaju državnim proračunom i proračunom županije) navodi se pak, da se u državnom proračunu osiguravaju sredstva za «povećane troškove školovanja učenika s teškoćama u razvoju».

Spomenutim Pravilnikom određeno je da se u srednjoj školi učenicima s teškoćama u razvoju osigurava potpuna ili djelomična integracija. Potpuna integracija ostvaruje se uključivanjem učenika s teškoćama u razvoju u redoviti razredni odjel po redovitom ili prilagođenom programu, a djelomična uključivanjem učenika u posebni razredni odjel ili obrazovnu grupu po prilagođenom ili posebnom planu i programu. U oba slučaja koristi se dodatna pomoć i produženi stručni postupak. Inače, srednje škole u kojima se obrazuju učenici s teškoćama u razvoju određuju se planom mreže srednjeg školstva.

Vrijedi naglasiti (članak 8. Pravilnika) da za učenike koji zbog motoričkih poremećaja ili kroničnih bolesti ne mogu pohađati školu – odgojno-obrazovni rad u kući ili u zdravstvenoj ustanovi organizira škola putem stručne pomoći koju učeniku pružaju nastavnici i stručni suradnik škole.

Za učenike s većim teškoćama u razvoju obrazovanje i osposobljavanje ostvaruje se u posebnim ustanovama (školama) prosvjete, zdravstva, socijalne skrbi i pravosuđa. Učenici s umjerenom i težom mentalnom retardacijom i učenici s autizmom i utjecajnim teškoćama ne obrazuju se, već se osposobljavaju do 21. godine života.

Učenici s teškoćama u razvoju upisuju se u srednje škole i posebne ustanove nakon završene osnovne škole temeljem svjedodžbe o završenoj osnovnoj školi, rješenja tijela uprave za školstvo o ranijem primjerenom školovanju ili centra za socijalnu skrb

o vrsti i stupnju teškoća u razvoju, te mišljenja stručne službe za profesionalnu orijentaciju.

Srednja škola i posebna ustanova dužne su upisati učenika s teškoćama u razvoju u program utvrđen mišljenjem stručne službe za profesionalnu orijentaciju.

7. ZAPOŠLJAVANJE I RAD

Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN 143/02. i 33/05.) prvi je put u nas cjelovitije i na jednom mjestu regulirao prava osoba s invaliditetom na profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje, što bi – ukoliko ne ostane mrtvo slovo na papiru – trebalo uvelike pridonijeti promjeni socijalnog statusa osoba s invaliditetom i njihovu većem uključivanju u sve oblike života zajednice. Zato je uputno njegove odredbe bolje upoznati.

7.1. Invaliditet i smanjena radna sposobnost

Osobu s invaliditetom Zakon definira kao osobu «kod koje postoji tjelesno, osjetilno ili mentalno oštećenje koje za posljedicu ima trajnu ili na najmanje 12 mjeseci smanjenu mogućnost zadovoljavanja osobnih potreba u svakodnevnom životu».

Osoba s invaliditetom smanjenih radnih sposobnosti je osoba «čiji invaliditet u odnosu na sposobnosti osobe bez invaliditeta jednake ili slične životne dobi, jednake ili slične naobrazbe, u jednakim ili sličnim uvjetima rada, na jednakim ili sličnim poslovima ima za posljedicu trajnu ili na najmanje 12 mjeseci smanjenu mogućnost radno se osposobiti i zaposliti pod općim uvjetima». Osoba s invaliditetom smanjenih radnih sposobnosti je i osoba s invaliditetom korisnik novčane naknade do zaposlenja temeljem propisa o socijalnoj skrbi, osoba profesionalno nesposobna za rad prema propisima o mirovinskom osiguranju, osoba s pravom na profesionalnu rehabilitaciju prema propisima o pravima hrvatskih branitelja ili o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata, učenik s teškoćama u razvoju koji je pravo na rehabilitaciju ostvario prema propisima o srednjem školstvu, te osoba s invaliditetom starija od 21 godine koja ostvari pravo na profesionalnu rehabilitaciju.

Invaliditet i smanjenu radnu sposobnost utvrđuju nadležna tijela vještačenja prema propisima iz socijalne skrbi i mirovinskog osiguranja, te državne uprave za hrvatske branitelje i za vojne i civilne invalide rata. Postupak se pokreće na zahtjev same osobe, njezinih roditelja, zakonskog zastupnika, skrbnika, izabranog liječnika primarne zdravstvene zaštite, socijalnog radnika ili defektologa.

7.2. Profesionalna rehabilitacija

Osoba s invaliditetom ima pravo na profesionalno osposobljavanje i rehabilitaciju pod općim uvjetima, a ako je to potrebno zbog vrste i težine invaliditeta ili uspješnosti rehabilitacijskog postupka – i u posebnim školama i ustanovama za profesionalnu rehabilitaciju po prilagođenim i posebnim programima. Profesionalna rehabilitacija obuhvaća utvrđivanje preostalih radnih sposobnosti, profesionalno usmjeravanje, analizu tržišta rada i mogućnosti zapošljavanja, procjenu mogućnosti osposobljavanja, dokvalifikacije i prekvalifikacije, poticanje motivacije za osposobljavanje za rad, te druge mjere i aktivnosti u svrhu cjelovitije pripreme i osposobljavanja osobe s invaliditetom za uključivanje u svijet rada.

O načinu ostvarivanja prava na profesionalnu rehabilitaciju nezaposlenih osoba s invaliditetom odlučuje područna služba Hrvatskog zavoda za zapošljavanje na zahtjev same nezaposlene osobe, njezinih roditelja, zakonskog zastupnika, skrbnika, izabranog liječnika, socijalnog radnika ili defektologa, a zahtjevu valja priložiti dokaze o utvrđenom invaliditetu i o smanjenoj radnoj sposobnosti. Profesionalnu rehabilitaciju organizira i izvodi ustanova za profesionalnu rehabilitaciju, srednja škola ili pak druga pravna osoba koja ispunjava propisane uvjete za takvo osposobljavanje. Praktični dio osposobljavanja za rad izvodi se kod poslodavca, a iznimno u ustanovi za profesionalnu rehabilitaciju ili u specijaliziranoj obrazovnoj ustanovi.

Ustanovu za profesionalnu rehabilitaciju osoba s invaliditetom mogu pojedinačno ili zajednički osnovati Republika Hrvatska, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, Hrvatski zavod za zapošljavanje, udruge poslodavaca, sindikati, udruge osoba s invaliditetom, humanitarne udruge, vjerske zajednice i druge pravne i fizičke osobe. Sredstva za rad takve ustanove osiguravaju osnivači i Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom.

7.3. Zapošljavanje osoba s invaliditetom

Osobe s invaliditetom zapošljavaju se pod općim ili pod posebnim uvjetima.

Pod općim uvjetima zapošljavanja smatra se zapošljavanje osoba s invaliditetom po općim propisima koji uređuju područje rada i zapošljavanja. Time osobe s invaliditetom zasnivaju radni odnos i stječu i ostvaruju prava s osnova radnog odnosa kao i svi drugi zaposleni radnici.

Člankom 10. Zakona obvezana su tijela državne uprave, tijela sudbene vlasti, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, javne službe, izvan proračunski fondovi, te pravne osobe u vlasništvu ili pretežitom vlasništvu Republike Hrvatske i pravne osobe u vlasništvu ili pretežitom vlasništvu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave – da na primjerenom radnom mjestu, prema vlastitom odabiru, i u primjerenim radnim uvjetima trebaju imati zaposlenu najmanje jednu osobu s invaliditetom na svakih 50 zaposlenih do 31. prosinca 2005. godine, na svaka 42 zaposlena do svršetka 2008. godine, na svakih 35 zaposlenih do 31. prosinca 2011. godine, na svakih 25 zaposlenih do svršetka 2014., te najmanje jednu zaposlenu osobu s invaliditetom na svakih 20 zaposlenih radnika do 31. prosinca 2017. godine (ovoj obvezi ne podliježe poslodavac – fizička ili pravna osoba koja zapošljava manje od 20 radnika). Također je propisano da su poslodavci dužni dati prednost pri zapošljavanju osobi s invaliditetom ukoliko ista zadovoljava sve tražene uvjete propisane oglasom ili natječajem.

Važno je ukazati i na odredbu članka 10.a Zakona, po kojoj su svi poslodavci (osim onih s manje od 20 zaposlenih radnika) obvezni plaćati poseban doprinos za poticanje zapošljavanja osoba s invaliditetom u visini od 0,1% od osnovice za obračun doprinosa za zapošljavanje. Poslodavac koji ne udovolji obvezi zapošljavanja propisanog broja osoba s invaliditetom dužan je plaćati poseban doprinos za zapošljavanje osoba s invaliditetom u visini od 0,2%. Poseban doprinos za poticanje zapošljavanja osoba s invaliditetom počeo se obračunavati i uplaćivati od mjeseca siječnja 2005. godine.

7.4. Zapošljavanje u zaštitnim radionicama

Zapošljavanje osoba s invaliditetom pod posebnim uvjetima smatra se zapošljavanje u ustanovi ili trgovačkom društvu osnovanom radi zapošljavanja osoba s invaliditetom (zaštitne radionice), koje se na temelju radnih i općih uvjeta ne mogu zaposliti ili zadržati svoje zaposlenje uz primjenu propisanih olakšica.

Zaštitnu radionicu mogu pojedinačno ili zajednički osnovati Republika Hrvatska, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, trgovačko društvo, Hrvatski zavod za zapošljavanje, udruga osoba s invaliditetom, udruga poslodavaca, sindikat, humanitarna udruga, vjerska zajednica ili druga fizička i pravna osoba. Pored toga domaći ili strani poslodavac može osnovati posebnu radnu jedinicu za zapošljavanje osoba s invaliditetom u sastavu svoje tvrtke.

Zaštitna radionica i posebna radna jedinica moraju zapošljavati najmanje 51% osoba s invaliditetom u odnosu na ukupan broj zaposlenih da bi dobile takav status i pravo na korištenje zakonskih olakšica, a radna jedinica uz to i najmanje 6 zaposlenih osoba s invaliditetom i položaj posebne obračunske jedinice.

Zaštitna radionica može primiti pomoć i darove u novcu i materijalu, ali primljenu pomoć mora koristiti prema namjeni darovatelja.

Vrijedi navesti da je zaštitna radionica dužna osigurati usluge medicine rada u svrhu zdravstvenog nadzora primjerenog opasnostima za zdravlje, sigurnost i daljnje smanjenje radne sposobnosti osoba s invaliditetom.

Zapošljavanje pod posebnim uvjetima smatra se i samozapošljavanje osoba s invaliditetom. To se ostvaruje osnivanjem obrta ili zadruga, osnivanjem djelatnosti slobodnog zanimanja (profesionalne djelatnosti), te osnivanjem djelatnosti poljoprivrede i šumarstva, a osnivač može biti jedna ili više osoba s invaliditetom.

7.5. Rad u radnom centru

Osobama s invaliditetom, koje se na temelju radnih i općih uvjeta ne mogu zaposliti ili održati zaposlenje pod općim ili posebnim uvjetima kod poslodavca ili u zaštitnoj radionici, moguće je osigurati (u svojstvu korisnika usluga) rad u radnom centru. Radi se prije svega o osobama koje ne postižu radni učinak veći od 50% primjeren njihovoj dobi, stručnoj spremi i uvjetima rada.

Radni centar je ustanova koja skrbi radom o osobama s invaliditetom. Radni centar se osniva u svrhu izvođenja radno-terapijskih aktivnosti u okviru rehabilitacije i rehabilitacije osoba s invaliditetom. U centru mora biti na radu najmanje 80% osoba s invaliditetom u odnosu na broj osoba u radnom odnosu.

Radni centar može osnovati svaka domaća i strana fizička i pravna osoba, a može se osnovati i kao posebna ustrojstvena jedinica zaštitne radionice.

Sredstva za rad radnih centara osiguravaju osnivači i Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, a može primiti i darove domaćih i stranih pravnih i fizičkih osoba. O radu osobe s invaliditetom u radnom centru odlučuje centar za socijalnu skrb na traženje same osobe, njezinog zakonskog zastupnika ili skrbnika ili druge fizičke ili pravne osobe.

7.6. Pogodnosti iz radnog odnosa

Člankom 13. Zakona propisane su određene pogodnosti za osobe s invaliditetom koje zasnuju radni odnos. Tako je propisano da se odredbe Zakona o radu o profesionalnoj nesposobnosti i neposrednoj opasnosti od nastanka invaliditeta primjenjuju i na osobe s invaliditetom, te da se propisano najmanje trajanje otkaznog roka dodatno uvećava za osobe s invaliditetom za mjesec dana, osim ako je otkaz skrivila ta osoba. Nadalje je propisano da osoba s invaliditetom ima pravo na plaćeni godišnji odmor za svaku kalendarsku godinu u trajanju od najmanje 24 radna dana.

Važno je i navesti, da je predviđana mogućnost ugovaranja s poslodavcem uvjeta prilagođavanja osobe s invaliditetom za rad u vezi s radnim mjestom, radnim vremenom, praćenjem prilagođavanja, ocjenjivanjem radnih sposobnosti, snošenjem troškova prilagodbe radnog mjesta, te drugim odnosima.

7.7. Fond za rehabilitaciju i zapošljavanje

Zakon je predvidio osnivanje posebne javne ustanove – Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom sa zadaćom da provodi politiku razvitka i unapređivanja profesionalnog osposobljavanja, rehabilitacije i zapošljavanja osoba s invaliditetom, financira ili sufinancira ustanove za profesionalnu rehabilitaciju i radne centre, te programe i projekte za poticanje zapošljavanja i za održavanje zaposlenosti osoba s invaliditetom, isplaćuje novčane poticaje, nadzire ostvarivanje prava na novčane poticaje i korištenje drugih sredstava Fonda, prikuplja sredstva za unapređenje rehabilitacije i zapošljavanja osoba s invaliditetom, te da potiče druge aktivnosti važne za uključivanje osoba s invaliditetom u svijet rada.

Prihodi Fonda namicat će se iz posebnog doprinosa poslodavaca, državnog proračuna, neutrošenih sredstava posebne namjene, darova i pomoći domaćih i stranih pravnih i fizičkih osoba, te drugih prihoda ostvarenih temeljem zakona i drugih propisa.

7.8. Olakšice i poticaji zapošljavanju

Poslodavac koji zapošljava osobe s invaliditetom – bilo pod općim bilo pod posebnim uvjetima – ima pravo na porezne olakšice predviđene posebnim propisima, pravo na novčane poticaje, te pravo na poticaje utvrđene posebnim ugovorom o zapošljavanju osoba s invaliditetom sklopljenim s Fondom, Hrvatskim zavodom za zapošljavanje, nadležnom službom socijalne skrbi, jedinicom lokalne i područne samouprave ili drugim poslodavcem. Ta prava pripadaju poslodavcu i osobi s invaliditetom koja se samozapošljava – bez obzira na to je li osoba s invaliditetom bila prethodno prijavljena službi za zapošljavanje.

Prema članku 27. Zakona o porezu na dobit (NN 177/04. i 90/05.) porezni obveznik osnovan radi obavljanja profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja osoba s invaliditetom plaća porez na dobit u visini četvrtine propisane stope, odnosno samo 5% umjesto propisane od 20% na utvrđenu poreznu osnovicu. Zakon o porezu na dohodak (NN 177/04.) člankom 56. određuje, da obveznici poreza na dohodak koji obavljaju samostalnu djelatnost (obrt i s obrtom izjednačene djelatnosti, djelatnosti slobodnih zanimanja, djelatnosti poljoprivrede i šumarstva) imaju pravo na umanjenje

dohotka za iznos isplaćenih plaća s doprinosima na plaće za novozaposlene osobe s invaliditetom u trajanju od tri godine od dana zaposlenja.

Poslodavac koji zaposli nezaposlenu osobu s invaliditetom ima pravo na novčani poticaj u visini uplaćenih doprinosa za osnovno zdravstveno osiguranje i za zapošljavanje. Novčani poticaj za osobe s invaliditetom po osnovi samozapošljavanja određen je u visini uplaćenog doprinosa za osnovno zdravstveno osiguranje.

Poslodavac može dobiti i značajne poticaje temeljem posebnog ugovora kod zapošljavanja osobe s invaliditetom, a koji mogu biti: jednokratna materijalna davanja, sredstva za prilagodbu radnog mjesta i uvjeta rada, kreditna sredstva po povoljnijim uvjetima namijenjena kupnji strojeva, opreme, alata ili pribora potrebnog za zapošljavanje osoba s invaliditetom, te sredstva naknade razlike zbog smanjenog radnog učinka ili za sufinanciranje dijela plaće osobnog asistenta (pomagača u radu) osobe s invaliditetom u tijeku rada. Uvjeti i način ostvarivanja prava na poticaje pobliže su uređeni Odlukom o načinu ostvarivanja poticaja pri zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN 141/05.).

7.9. Zaštita zaposlenika

Na osnovi članka 2. Zakona o radu (NN 137/04. – pročišćeni tekst) osoba koja traži zaposlenje (a i zaposlenik) ne smije biti stavljena u nepovoljniji položaj od drugih osoba zbog – između ostaloga – tjelesnih i duševnih poteškoća. Također je određeno da se ne smatraju diskriminacijom, a niti smiju biti temelj diskriminacije mjere «koje se odnose na posebnu zaštitu i pomoć određenim kategorijama radnika, a posebice one o zaštiti invalida... i na posebna prava roditelja».

Kada ovlaštena stručna osoba odnosno tijelo ocijeni da kod zaposlenika postoji smanjena radna sposobnost ili neposredna opasnost od nastanka invaliditeta – poslodavac je dužan, uzimajući u obzir nalaz i mišljenje ovlaštenog tijela, u pisanom obliku ponuditi zaposleniku druge odgovarajuće poslove za koje je sposoban. Radi osiguranja takvih poslova poslodavac je dužan prilagoditi poslove sposobnostima zaposlenika, izmijeniti raspored radnog vremena i poduzeti sve druge radnje kako bi zaposleniku osigurao odgovarajuće poslove.

Člankom 85. Zakona o radu propisano je da poslodavac može otkazati ugovor o radu zaposleniku kod kojega postoji smanjena radna sposobnost ili neposredna opasnost od nastanka invalidnosti samo uz prethodnu suglasnost zaposleničkog vijeća, a ako ga nema onda nadležne službe zapošljavanja. Za dobivanje takve suglasnosti poslodavac mora dokazati, da je poduzeo sve što je u njegovoj moći da zaposleniku osigura druge odgovarajuće poslove ili da je zaposlenik odbio raspored na poslove koji odgovaraju njegovim sposobnostima.

7.10. Privremena nesposobnost za rad

Zakon o radu posvetio je dužnu pažnju pravima zaposlenika za vrijeme privremene nesposobnosti za rad, do koje dolazi zbog ozljede ili ozljede na radu, te bolesti ili profesionalne bolesti. Prvo recimo da je zaposlenik dužan što je moguće prije izvijestiti poslodavca o privremenoj nesposobnosti za rad, a najkasnije u roku od tri dana dužan je dostaviti liječničku potvrdu o privremenoj nesposobnosti za rad i njezinom očekivanom trajanju.

Poslodavac ne može otkazati ugovor o radu zaposleniku koji je privremeno nesposoban za rad zbog liječenja i oporavka od pretrpljene ozljede na radu ili od profesionalne bolesti. Zakon također propisuje da ozljeda na radu odnosno profesionalna bolest ne smije štetno utjecati na napredovanje zaposlenika i ostvarivanje drugih prava i pogodnosti iz radnog odnosa ili u svezi s radnim odnosom. Zato se zaposlenik – za kojega se nakon liječenja i oporavka utvrdi da je sposoban za rad – ima pravo vratiti na poslove na kojima je prethodno radio ili pak na druge odgovarajuće poslove.

Zaposlenik koji je pretrpio ozljedu na radu, odnosno koji je obolio od profesionalne bolesti ima prednost pri stručnom osposobljavanju i školovanju koje organizira poslodavac, a ako takav zaposlenik nakon završenog liječenja i oporavka ne bude vraćen na posao ima pravo na otpremninu u dvostrukom iznosu od iznosa koji bi mu inače pripadao.

Spomenimo još da je člankom 248. Zakona o radu određena novčana kazna za poslodavca pravnu osobu u iznosu od 61.000 do 100.000 kuna, a odgovornoj osobi pravne osobe i poslodavcu fizičkoj osobi od 7.000 do 10.000 kuna, ako daje otkaz zaposleniku za vrijeme privremene nesposobnosti za rad nastale zbog ozljede na radu ili profesionalne bolesti.

7.11. Dopust ili skraćeno radno vrijeme

Pravo na plaćeni dopust ili pravo na rad s polovicom punoga radnog vremena ima jedan od roditelja djeteta s težim smetnjama u razvoju pod uvjetom – da su oba roditelja zaposlena s punim radnim vremenom, te da roditelj sam brine i njeguje dijete s težim smetnjama. Izuzetno – jedan od roditelja može ostvariti jedno od tih prava ako drugi roditelj, koji je nezaposlen, zbog svog psihofizičkog stanja nije u mogućnosti pružati potrebnu njegu djetetu, ako je na odsluženju vojnog roka i ako se nalazi u pritvoru ili na izdržavanju kazne zatvora duže od 30 dana. Jedno od tih prava može koristiti otac djeteta dok je majka na obveznom roditeljskom dopustu pod uvjetom da je korisnik mirovinskog osiguranja.

Težim smetnjama u razvoju smatraju se (prema Pravilniku o pravima roditelja djeteta s težim smetnjama u razvoju na dopust ili na rad s polovicom punoga radnog vremena radi njege djeteta – NN 92/03.) teža tjelesna ili mentalna oštećenja ili teže psihičke bolesti zbog kojih je dijete potpuno ovisno o pomoći druge osobe u zadovoljavanju osnovnih životnih potreba, kao kod oblačenja i svlačenja, hranjenja, kontrole mokraće i stolice, pokretanja tijela, korištenja lijekova i specijalne dijete, te obavljanja drugih svakodnevnih aktivnosti, a što utvrđuje tijelo vještačenja centra za socijalnu skrb.

Roditelj koji koristi dopust za njegu djeteta ima pravo na naknadu plaće u visini iznosa pet osnovica za ostvarivanje prava po osnovi socijalne sigurnosti, a isplaćuje je centar za socijalnu skrb. Roditelj koji radi polovicu punoga radnog vremena ima pravo na naknadu razlike između plaće koju prima za polovicu punoga radnog vremena i plaće koju bi ostvario da radi puno radno vrijeme. Naknadu isplaćuje centar za socijalnu skrb na temelju potvrde poslodavca o isplaćenju plaći.

Jedno od spomenutih prava roditelj ne može ostvariti dok koristi pravo na rad s polovicom punoga radnog vremena po drugoj osnovi, a pravo mu prestaje dok je dijete stalno ili tjedno smješteno u ustanovi socijalne skrbi, zdravstva ili prosvjete,

odnosno ako u tim ustanovama svakodnevno boravi duže od osam sati. Izuzetno – roditelju koji živi sam s djetetom, a koji je obvezan raditi drugu smjenu, ne prestaje pravo na rad s polovicom punoga radnog vremena i kada dijete boravi u ustanovama socijalne skrbi, zdravstva ili prosvjete svakodnevno duže od osam sati.

Valja istaći da se pravo na dopust, odnosno pravo na rad s polovicom punoga radnog vremena ostvaruje u sustavu socijalne skrbi, iako proizlazi iz radnog odnosa, odnosno rada, te da je to pravo roditelja a ne djeteta.

7.12. Zaštita roditelja invalidnog djeteta

Roditelju za vrijeme korištenja prava na rad u skraćenom radnom vremenu i korištenja dopusta za njegu djeteta s težim smetnjama u razvoju poslodavac ne može otkazati ugovor o radu. Otkaz je nevažeći ako zaposlenik u roku od 15 dana od dana dostave otkaza obavijesti poslodavca da se koristi tim pravom i o tome mu podnese odgovarajuću potvrdu ovlaštenog liječnika ili drugo □ ovlaštenog tijela.

Člankom 118. Zakona o radu propisano je da otkazni rok ne teče (uz ostalo) za vrijeme privremene nesposobnosti, zatim za vrijeme kada roditelj koristi dopust za njegu djeteta s težim smetnjama u razvoju, te kada koristi pravo na rad sa skraćenim radnim vremenom.

U članku 248. određeno je da će poslodavac biti novčano kažnjen za prekršaj, ako jednom od roditelja djeteta s težim smetnjama u razvoju ne omogući korištenje dopusta ili rad u polovici punoga radnog vremena, zatim ako roditelju koji se koristi pravom na rad u skraćenom radnom vremenu naredi prekovremeni rad ili mu bez suglasnosti promijeni mjesto rada, te ako takvom roditelju otkáže ugovor o radu za vrijeme korištenja nekog od prava po osnovi njege djeteta s težim smetnjama u razvoju. Novčana kazna za pravnu osobu kreće se od 61 do 100 tisuća kuna, a za fizičku osobu od 7 do 10 tisuća kuna.

8. MOBILNOST

Mobilnost osoba s invaliditetom bitno ovisi o tome kako su izgrađeni i uređeni prostori, objekti i sredstva u njihovoj životnoj i radnoj okolini. Javne pješačke površine, prometnice i prometna sredstva javnog prijevoza, pristupi do javnih objekata i površina, objekata stanovanja i rada, horizontalne i vertikalne komunikacije u javnim objektima i objektima stanovanja i rada moraju biti planirani, projektirani i izvedeni na način, koji će osobama sa štapom, štakama, invalidskim kolicima i drugim pomagalicama omogućiti nesmetano kretanje i korištenje. Bez toga osobe u invalidskim kolicima i teško pokretne osobe s invaliditetom ne mogu sudjelovati u životu zajednice, pa se objektivno – protiv svoje volje – nalaze u kućnom pritvoru. Ohrabruje saznanje da se to posljednjih godina mijenja nabolje u različitim oblastima života – od javnih objekata i prometnica, preko prijevoznih sredstava do plaža i rekreativnih prostora.

8.1. Osiguranje pristupačnosti

Novi Zakon o gradnji (NN 175/03. i 100/04.) prvi put u nas utvrđuje, da građevine javne i poslovne namjene moraju biti projektirane i izgrađene tako da osobama smanjene pokretljivosti osiguraju nesmetani pristup, kretanje, boravak i rad u

građevini. Zakon također propisuje i sankcije za kršenje odredbi o osiguranju nesmetanog pristupa, kretanja, boravka i rada u građevini osobama smanjene pokretljivosti, a kaznama podliježu kako projektanti i izvođači, tako i osobe ovlaštene za nostrifikaciju projekata i izdavanje dozvola za gradnju.

Donesen je i Pravilnik o projektima potrebnim za osiguranje pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i drugim osobama smanjene pokretljivosti (NN, 104/03.). Njime se određuju obvezni sadržaji projekata – idejnog, glavnog i izvedbenog – za osiguranje pristupačnosti građevina osobama smanjene pokretljivosti, te utvrđuju slučajevi građenja kojima se osigurava pristupačnost građevina za koje nije potrebna građevna dozvola. Također je propisana i obveza primjene i pridržavanja mjera i tehničkih rješenja utvrđenih u Pravilniku o prostornim standardima, urbanističko-tehničkim uvjetima i normativima za sprječavanje stvaranja arhitektonsko-urbanističkih barijera donesenom još 1982. godine.

Kao građevine u kojima se mora osigurati pristupačnost (pristup i nesmetano kretanje, boravak i rad osoba smanjene pokretljivosti) Pravilnik određuje stambene zgrade s deset i više stanova, zatim javne građevine (uslužne, poštanske ili telekomunikacijske, upravne, prometne, odgojno-obrazovne, kulturne, športsko-rekreacijske i sakralne namjene, objekti zdravstva i socijalne skrbi, te građevine koje učestalo koriste osobe s invaliditetom) i prostori s javnom namjenom (javne pješačke površine i površine namijenjene ukrcaju i iskrcaju putnika).

Valja i navesti da se za višestambenu zgradu određuje – uz ostalo – da mora imati i jedan prilagodljiv stan potrebama osoba smanjene pokretljivosti na svakih deset stanova. Također određuje da se kod rekonstrukcije postojećih građevina moraju izvesti radovi kojima se osigurava pristupačnost neovisno o razlogu rekonstrukcije. Za višestambene zgrade mora se osigurati pristupačnost do dizala (univerzalnog), a pri rekonstrukciji postojeće građevine javne namjene treba provesti sve propisane mjere i tehnička rješenja pristupačnosti.

8.2. Pomoć za prilagodbu prilaza

Prilagodbi objekata i prostora potrebama osoba u invalidskim kolicima i smanjene pokretljivosti zasad veću pozornost pridaju tijela državne uprave. Otuda i promjene više propisa u svrhu osiguravanja nesmetanog kretanja osobama s invaliditetom, pa i izravno poticanje i sudjelovanje pojedinih ministarstava u financiranju projekata uređenja pristupa i prilagodbe prostora javnih objekata osobama u invalidskim kolicima.

U okviru tih mjera posebnu pozornost zavrjeđuje donošenje Pravilnika o postupku ostvarivanja prava na prilagodbu prilaza do zgrade i prilagodbu stana za potrebe hrvatskih ratnih vojnih invalida Domovinskog rata s ograničenom sposobnosti kretanja (NN 31/02.). Pravo na prilagodbu prilaza do zgrade i stana imaju slijepi ratni vojni invalidi i invalidi koji se ne mogu kretati bez invalidskih kolica ili drugih ortopedskih pomagala, a radovi se financiraju iz državnog proračuna.

Da bar taj primjer slijede jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, koje bi trebale i poticati i stimulirati prilagodbu stanova i prilaza do zgrada potrebama teško pokretnih i osoba u invalidskim kolicima.

8.3. Prilagodba turističkih objekata

U turističkoj djelatnosti posljednjih godina posvećuje se dužna pozornost osiguranju nesmetanog kretanja i boravka gostiju u svim oblicima smještaja, što je potaknuto odgovarajućim propisima. Tako je Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o razvrstavanju, kategorizaciji, posebnim standardima i posebnoj kvaliteti smještajnih objekata iz skupine hoteli (NN 132/03.) propisano, da novi smještajni objekti u dijelu ulaza i komunikacija te sanitarija u zajedničkim prostorima moraju ispunjavati uvjete za osobe s invaliditetom sukladno posebnim propisima. Također su utvrđeni posebni elementi standarda u hotelima za osobe s invaliditetom u odnosu na okoliš, pristup objektu, recepciju, sanitarije, smještajne jedinice, kupaonice, horizontalnu i vertikalnu komunikaciju, zajedničke prostore i ugostiteljske sadržaje. Na ulaznim vratima soba i dizala trebaju biti ploče s reljefnim oznakama za slijepce i sustav zvučnog informiranja.

Za kampove je određeno da u svrhu nesmetanog kretanja i boravka gostiju moraju imati uređen pristup i sanitarne uređaje prema potrebama osoba s invaliditetom, a za restorane obvezni su rampa za kolica, rukohvati i prilagođeni sanitarni uređaji.

8.4. Međunarodni znak pristupačnosti

Radi obavještanja osoba s invaliditetom smanjene pokretljivosti ustanovljen je poseban znak – međunarodni znak pristupačnosti. Znak je četvrtastog oblika s plavom podlogom omeđenom bijelim krugom i stiliziranom osobom u invalidskim kolicima. Njime se obilježavaju javni i drugi objekti i prostori koje osobe s teškoćama u kretanju, uključujući i osobe u invalidskim kolicima, mogu nesmetano koristiti kao i sve zdrave osobe, što će reći da mu nesmetano mogu pristupiti, kretati se po njegovim prostorima i koristiti njegove sadržaje. Taj se znak u nas još nije udomaćio, pa se zasad rijetko viđa, pogotovo u Splitu – vidi ga se na vozilima (više zdravih nego invalida!?), te na parkiralištima.

Pravilnikom o znaku pristupačnosti (NN 16/05. i 66/05.) određeno je da «vozila osoba s invaliditetom mogu biti obilježena međunarodnim znakom invalida». Taj znak na vozilu obavještava sudionike u prometu da tim vozilom upravlja osoba s oštećenim organima za upravljanje vozilom, što je u neku ruku upozorenje učesnicima u prometu da povećaju oprez.

8.5. Znak pristupačnosti

Temeljem članka 40. Zakona o sigurnosti u prometu na cestama (NN 105/04.) i članka 2. Pravilnika o znaku pristupačnosti – osobe s invaliditetom čiji su donji ekstremiteti bitni za normalno upravljanje vozilom oštećeni najmanje 70 posto imaju pravo na znak pristupačnosti u vozilu kojim se prevoze. Taj znak omogućava parkiranje vozila kojim se prevozi osoba s invaliditetom na parkirališna mjesta koja su u tu svrhu posebno obilježena. Pri tome valja naglasiti dvije stvari: prvo, znak pristupačnosti važi samo kada vozilom upravlja ili se u vozilu nalazi osoba s invaliditetom, i drugo, pravo na parkiranje vozila na mjesta obilježena i rezervirana za osobe s invaliditetom ne može koristiti osoba koja nije invalid.

Znak pristupačnosti ima oblik pravokutnika plave boje s prostorima za ucrtani simbol osobe u kolicima, pečat, fotografiju i upisivanje podataka. Znak se stavlja ili privremeno lijepi u donji lijevi kut prednjeg vjetrobranskog stakla vozila. Znak pristupačnosti izdaje se na ime osobe s invaliditetom za razdoblje od pet godina, a

izdaje ga ured državne uprave u županiji nadležan za poslove prometa. Dakle, ako želite znak – uputite zahtjev na adresu u Splitu: Ured državne uprave u SDŽ, Služba za gospodarstvo, Odjel za pomorstvo, promet i veze, Bihćka 1. Zahtjevu treba priložiti nalaz i mišljenje ovlaštenog vještaka Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje ili drugostupanjskog lijećničkog povjerenstva nadležnog za davanje nalaza i mišljenja po Zakonu o pravima hrvatskih branitelja... ili po Zakonu o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata.

8.6. Kazne za nesavjesne vozaće

Novi Zakon o sigurnosti prometa na cestama propisao je prvi put u nas novćane kazne za nepoštivanje odredbi koje se odnose na osobe s invaliditetom u prometu. Tako je ćlankom 82. odrećena novćana kazna od 500 kuna za vozaća koji zaustavi ili parkira vozilo na mjestu rezerviranom za parkiranje vozila osoba s invaliditetom. Uz to ćlankom 84. je odrećeno da se takvo vozilo o trošku vlasnika premjesti na drugo mjesto. Nadalje – ćlankom 40. propisana je novćana kazna od 500 kuna za fizićku osobu koja koristi znak pristupaćnosti a nije osoba s invaliditetom s oštećenjem organa za kretanje od najmanje 70%. Istu kaznu platit će i odgovorna osoba koja izda znak pristupaćnosti osobi koja za to ne ispunjava propisane uvjete.

Navedimo još da mjesto rezervirano za parkiranje vozila osoba s invaliditetom mora imati na kolniku ucrtane crte i simbol osobe u kolicima žute boje, te biti obilježeno znakom «parkiralište» s dopunskom ploćom koja oznaćava parkirno mjesto rezervirano za osobe s invaliditetom.

8.7. Besplatan prijevoz po pozivu

Prema odluci Poglavarstva Grada Splita – nepokretne i teže pokretne osobe s invaliditetom u Splitu od početka 2003. godine mogu po pozivu koristiti uslugu besplatnog prijevoza kombi-vozilom na podrućju grada Splita. Služba prijevoza financira se iz proraćuna grada Splita, a vodi je obrtnik Denis Smodlaka. Zasad raspolaže s tri vozila, od kojih je jedno dao Grad Split. Prilagoćena vozila prometuju radnim danom od 6 do 22 sata, a nedjeljom i praznikom od 8 do 21 sat. Potrebu prijevoza valja najaviti najmanje dan unaprijed na telefon broj 484-485 u vremenu od 14 do 16 sati, a za dnevni i hitni prijevoz na mobitel broj 098-343-959.

8.8. Besplatno parkiranje

Odlukom o urećenju prometa na podrućju grada Splita (Službeni glasnik 3/98.) i Odlukom o javnim parkiralištima na podrućju grada Splita (Službeni glasnik 2/96.) ustanovljeno je nekoliko pogodnosti za osobe s invaliditetom koje imaju osobni automobil. Tako je odrećeno da se dio prostora na javnim parkiralištima oznaći i rezervira «za parkiranje vozila invalida koji imaju poseban mećunarodni znak pristupaćnosti». Temeljem te odredbe već su na dvadesetak parkirališta u gradu oznaćena i rezervirana mjesta za vozila osoba s invaliditetom, a primjećuje se da i pojedine tvrtke na prostoru ispred svojih lokala oznaćavaju mjesta za parkiranje vozila invalida.

Ćlankom 11. Odluke o urećenju prometa... propisano je da «invalidi ne plaćaju naknadu za parkiranje na mjestima posebno oznaćenim za parkiranja vozila invalida na javnim parkiralištima». Ako pak parkira na neko drugo mjesto – dužan je platiti naknadu za parkiranje. Ćlankom 44. iste Odluke odrećena je novćana kazna za

fizičku osobu «ako zaustavi ili parkira vozilo na mjestu određenom za parkiranje vozila invalida a nema odobrenje za korištenje znaka pristupačnosti».

Odlukom o javnim parkiralištima (člancima 30. – 34.) regulirano je davanje na uporabu rezerviranih parkirališnih mjesta na javnim parkiralištima. Tu mogućnost može koristiti i osoba s invaliditetom za rezerviranje i označavanje parkirališnog mjesta ispred zgrade u kojoj stanuje, čak i bez obzira na to radi li se o javnom parkiralištu ili ne. Obrazloženi zahtjev s dokazima o invaliditetu podnosi se gradskom tijelu nadležnom za poslove prometa: Grad Split, Služba za komunalno održavanje, Odsjek za ceste i promet, Obala kneza Branimira 17.

8.9. Ulaz u središte grada

Odlukom o uređenju prometa na području grada Splita (članak 35.) propisana je mogućnost izdavanja odobrenja za kretanje i stajanje vozila osoba s invaliditetom na javnim površinama na kojima je promet ograničen ili zabranjen. Takve prometne površine su i one kojima se dolazi u staru gradsku jezgru pretvorenu u pješačku zonu, a u kojoj se nalazi više tvrtki, ustanova, službi i ureda čije usluge koriste i osobe s invaliditetom (otuda i uređena i označena parkirališna mjesta za vozila invalida u Sinjskoj ulici, na križanju Sinjske i Nodilove ulice, te na Trgu Gaja Bulata).

Odobrenje za ulaz i kretanje vozila ulicama pješačke zone stare gradske jezgre izdaje gradsko tijelo nadležno za poslove prometa. Zahtjev s dokazima o invaliditetu valja podnijeti: Grad Split, Upravni odjel općih komunalnih poslova, Obala kneza Branimira 17. Tijekom kretanja pješačkom zonom brzina vozila ne smije biti veća od 20 km/h, a i tada prednost uvijek imaju pješaci.

U slučaju zlouporabe dobivenog odobrenja službena osoba Policijske uprave ovlaštena je oduzeti odobrenje, a nadležno upravno tijelo može uskratiti ponovno izdavanje odobrenja (čl. 37.).

8.10. Povlastica za 4 putovanja

Zakonom o povlasticama u unutarnjem putničkom prometu (NN 97/00.) i Pravilnikom o postupku za ostvarivanje prava na korištenje povlastica u unutarnjem putničkom prometu (NN 14/01.) utvrđeno je pravo na povlasticu osoba s invaliditetom za četiri putovanja godišnje.

To pravo imaju: tjelesno invalidne osobe s oštećenjem organa za kretanje od najmanje 70%, osobe koje po posebnim propisima ostvaruju pravo na doplatu za pomoć i njegu druge osobe, te invalidna djeca čiji roditelji ostvaruju pravo na dopust ili pravo na rad s polovicom punoga radnog vremena zbog njege djeteta s težim smetnjama u razvoju, zatim slijepi osobe koje imaju 10% vida, gluhe i gluhoslijepi osobe, osobe s mentalnom retardacijom (težom i teškom), kronični bubrežni bolesnici na hemodijalizi, te ratni vojni i mirnodopski vojni invalidi i civilni invalidi rata od I. do IV. skupine kojima je to svojstvo priznato po Zakonu o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji ili po Zakonu o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata. Te osobe imaju pravo na povlasticu u unutarnjem putničkom prometu od 75% od redovne cijene vozne karte za četiri putovanja godišnje željeznicom i brodom, a kada imaju pravo na doplatu za njegu i pomoć druge osobe imaju i pravo na besplatnu vožnju za pratitelja. Korisnik povlastice ne može biti pratitelj druge

osobe, a kada putuje koristi povlasticu za prijevoz brodom i za prijevoz u prvom i drugom razredu putničkog ili brzog vlaka.

Pravo na povlasticu koristi se na temelju objave koju izdaje ured državne uprave nadležan za socijalnu skrb (u Splitu: Ured državne uprave u Splitsko-dalmatinskoj županiji, Služba za društvene djelatnosti, Odsjek za rad, zdravstvo i socijalnu skrb, Domovinskog rata 4). Potrebni dokumenti: osobna iskaznica osobe s invaliditetom i pratitelja, preslika i original rješenja o tjelesnom oštećenju, odnosno pravu na doplatak za pomoć i njegu ili o pravu na dopust ili na rad s polovicom radnog vremena, te potvrda o nepostojanju tjelesnog oštećenja za pratitelja.

8.11. (Ne)plaćanje cestarine i putarine

Osobe s 80% i više tjelesnog oštećenja i osobe sa 60% i više oštećenja organa za kretanje po ranijem Zakonu o javnim cestama (članak 62.) bile su oslobođene plaćanja godišnje naknade za uporabu cesta (plaćala se prilikom registracije vozila) i naknade za uporabu autoputova i objekata s naplatom (tunela, mostova i vijadukta). Propusnice za besplatnu uporabu autoputova, mostova i tunela izdavale su tvrtke koje gospodare takvim objektima i to: Hrvatske autoceste (Zagreb, Baza Lučko, Jadranska avenija 6), Autocesta Rijeka-Zagreb (Zagreb, Baza Lučko, Jadranska avenija 6), te Bina Istra (ulaz u tunel Učka – Pazin).

Takvu povlasticu novi Zakon o javnim cestama (NN 180/04.) nije propisao. Jedino je u stavku 2. članka 76. odredio da osobe koje su do dana stupanja na snagu ovog Zakona ostvarile pravo iz članka 62. Zakona o javnim cestama iz 1996. godine zadržavaju to pravo do 31. prosinca 2006. godine.

8.12. Popust pri osiguranju vozila

I osiguravajuća društva pokazuju razumijevanje i zanimanje za potrebe osoba s invaliditetom, pa za njih uvode određene pogodnosti kod osiguranja vozila. Ta pogodnost iskazuje se u uvođenju dodatnog popusta od 10 do 20 posto kod plaćanja premije za godišnje osiguranje osobnog automobila. Zato se pred registraciju vozila uputno propitati o toj pogodnosti, kako biste odabrali najpogodniju tvrtku za osiguranje svog vozila.

8.13. Vozačka dozvola

Nije suvišno upoznati članak 7. Pravilnika o vozačkim dozvolama (NN 157/04.) koji glasi:

«Osobi s tjelesnim nedostacima koji, prema uvjerenju o duševnoj i tjelesnoj sposobnosti za upravljanje vozilima, ne predstavljaju zapreku za upravljanje vozilima, ali ih znatno otežavaju, izdaje se vozačka dozvola u kojoj se u prostor za unos napomene upisuje da vrijedi samo pod uvjetom da vozač za vrijeme upravljanja vozilom koristi pomagalo određeno u uvjerenju o duševnoj i tjelesnoj sposobnosti za upravljanje vozilima (naočale, proteza, slušni amfifikator i dr.), odnosno da vrijedi samo za određena vozila specijalno prilagođena vozaču s određenim tjelesnim nedostacima ili za određeno vozilo prilagođeno tjelesnim nedostacima vozača.»

9. POREZNE I DRUGE OLAKŠICE

9.1. Primici bez oporezivanja

Socijalni primici osoba s invaliditetom – osim plaća i mirovine – ne smatraju se dohotkom i ne podliježu oporezivanju prema odredbama Zakona o porezu na dohodak (NN 177/04.). Prema stavku 2. članka 9. i stavku 2. članka 15. Zakona – primici osoba s invaliditetom, kao što su invalidnina, doplatak za njegu i pomoć druge osobe, zaštitni dodatak uz mirovinu, doplatak za djecu, novčana naknada zbog tjelesnog oštećenja, potpora zbog zbrinjavanja ratnih vojnih invalida iz Domovinskog rata, naknada plaće invalidu rada s pravom na profesionalnu rehabilitaciju, te druge socijalne potpore ne smatraju se dohotkom i ne oporezuju porezom na dohodak. Ako je takva osoba zbog drugih primanja dužna podnijeti godišnju poreznu prijavu – primitke po osnovi invaliditeta koji se ne smatraju dohotkom uopće ne treba iskazivati u zbirnom obračunu godišnjeg dohotka.

9.2. Povećani osobni odbitak

Stavkom 1. članka 36. Zakona o porezu na dohodak utvrđeno je, da se ukupan iznos ostvarenog dohotka umanjuje za osnovni osobni odbitak u visini od 1.600 kuna i to za svaki mjesec poreznog razdoblja za koji se utvrđuje porez. Korisnicima mirovine pak priznaje se osobni odbitak u visini ukupne mirovine ostvarene u poreznom razdoblju, najmanje 1.600 a najviše 3.000 kuna mjesečno. Također je određeno da se poreznom obvezniku može uvećati osobni odbitak u visini polovine osnovnoga osobnog odbitka za svakog uzdržavanog člana uže obitelji, dok se za uzdržavanu djecu osnovica uvećava – za prvo dijete 0,5, za drugo 0,7, za treće 1,0, za četvrto 1,4, za peto 1,9, a za svako daljnje dijete faktor osnovnoga odbitka se progresivno uvećava za 0,6, 0,7, 0,8, 0,9, 1,0... više u odnosu na faktor za prethodno dijete.

Za osobe s invaliditetom važne su odredbe točke 3. i 4. stavka 2. istog članka, kojima je određeno uvećavanje osobnog odbitka «u visini 0,3 osnovnoga osobnog odbitka za poreznog obveznika, svakog uzdržavanog člana uže obitelji i svako dijete ako su osobe s invaliditetom». To znači da osoba s invaliditetom kao porezni obveznik ima pravo na neoporezivi mjesečni osobni odbitak u iznosu od 2.080 kuna umjesto 1.600, koliko iznosi neoporezivi mjesečni osobni odbitak za ostale porezne obveznike, za uzdržavanog invalidnog člana uže obitelji 1.280 kuna, a za drugo dijete 1.600 kuna. Ako je pak tim osobama «rješenjem, na temelju posebnih propisa, utvrđena invalidnost po jednoj osnovi 100% i/ili koji radi invalidnosti imaju, na temelju posebnih propisa, pravo na tuđu pomoć i njegu» - tada se osnovni osobni odbitak uvećava za faktor 1,0.

Hrvatski ratni vojni invalidi iz Domovinskog rata, kojima je taj status utvrđen prema propisima Zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji – prema članku 53. Zakona o porezu na dohodak ne plaćaju porez na dohodak od nesamostalnog rada i mirovina razmjerno stupnju utvrđene invalidnosti.

Zakon o porezu na dohodak osobu s invaliditetom definira kao fizičku osobu – poreznog obveznika i/ili uzdržavanog člana njegove uže obitelji ili uzdržavanu djecu, kojima je rješenjem donesenim prema propisima o mirovinskom osiguranju, zaštititi vojnih i civilnih invalida rata, socijalnoj skrbi, odgoju i obrazovanju, te prema drugim posebnim propisima utvrđena invalidnost ili tjelesno oštećenje.

Pravo na uvećani osobni odbitak po osnovni invalidnosti ostvaruje se podnošenjem vjerodostojnih dokaza o utvrđenom tjelesnom oštećenju, odnosno invalidnosti nadležnoj ispostavi područnog ureda porezne uprave (u Splitu je na adresi: Vukovarska 1).

9.3. Bez lokalnog poreza na vozila

Osobe s invaliditetom, koje su pri nabavi osobnih automobila bile u cijelosti oslobođene plaćanja carine i poreza, oslobođene su plaćanja lokalnog poreza na cestovna motorna vozila shodno članku 18. Zakona o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 117/93., 69/97., 33/00., 73/00., 59/01., 107/01., 150/02. i 147/03.). Porez na cestovna motorna vozila je prihod županijskog proračuna, a plaća se u godišnjem paušalnom iznosu ovisno o snazi motora i starosti vozila.

9.4. PDV od 0% za pomagala

Na temelju članka 10a. Zakona o porezu na dodanu vrijednost (NN 47/95., 106/96., 164/98., 105/99., 54/00., 73/00., 127/00., 48/02., 82/04. i 90/05.) i članka 57. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost (NN 60/96., 113/97., 7/99., 112/99., 44/00., 63/00., 80/00., 109/00., 54/01., 58/03., 198/93., 5/04., 77/04. i 90/05.) – porez na dodanu vrijednost plaća se po stopi od 0% na implantate prema Listi proizvoda koji se kirurškim putem ugrađuju u ljudsko tijelo, te ostali medicinski proizvodi za nadomještanje tjelesnog oštećenja ili nedostatka prema posebnim propisima HZZO o ortopedskim i drugim pomagalima.

9.5. Uvoz automobila bez carine

Dopunom članka 187. stavka 1. Carinskog zakona (NN 78/99., 117/99., 92/01., 47/03. i 140/05.) osobe s invaliditetom sa 100% tjelesnog oštećenja ili s najmanje 80% tjelesnog oštećenja funkcije organa za kretanje oslobođene su plaćanja carine na osobni automobil koji uvoze u svrhu osobne uporabe razmjerno postotku tjelesnog oštećenja. Člankom 3. Uredbe o izmjenama i dopunama Uredbe za provedbu Carinskog zakona (NN 110/01.) dodan je novi članak 652.a kojim su, kao i člankom 26. Uredbe o uvjetima i postupcima za ostvarivanje oslobođenja od plaćanja carine (NN 154/03.), detaljno propisani uvjeti i postupci ostvarivanja tog prava.

Invalidnom osobom smatra se: «a) osoba s 80% ili više tjelesnog oštećenja donjih ekstremiteta, odnosno oštećenja hrptenjače ili centralnog živčanog sustava, koje ima za posljedicu oštećenje funkcije donjih ekstremiteta, te b) osoba sa 100% tjelesnog oštećenja nastalog zbog: oštećenja donjih i drugih ekstremiteta, oštećenja funkcije bubrega (dijalizirani bolesnici), oštećenja vida (slijepe osobe) te tetraplegijskih i paraplegijskih bolesti».

Carinska povlastica može se ostvariti jednom u pet godina i za vrijednost vozila do 100.000 kuna (ako je vrijednost veća na razliku se obračunava i plaća carina) uz uvjet da se vozilo ne otuđi ili ne dade drugome na uporabu. Uz zahtjev za priznavanje povlastice osoba koja ima vozačku dozvolu prilaže nalaz i mišljenje ovlaštenog vještaka o vrsti i stupnju tjelesnog oštećenja, te ovjerenu presliku važeće vozačke dozvole.

Ako invalidna osoba nema vozačku dozvolu, tada uz pisani zahtjev prilaže:

- nalaz i mišljenje ovlaštenog vještaka o vrsti i stupnju tjelesnog oštećenja,
- pisanu i od javnog bilježnika ovjerenu izjavu korisnika povlastice i drugih osoba o obvezi da će u okviru skrbi za invalidnu osobu i za njezine potrebe upravljati tim automobilom,
- ovjerenu presliku vozačke dozvole osoba koje su se obvezale da će upravljati vozilom korisnika povlastice, te
- akt nadležnoga tijela o povjeravanju skrbi o korisniku povlastice, ako je takav akt donesen.

Nalaz i mišljenje ovlaštenog vještaka o vrsti i stupnju tjelesnog oštećenja invalidna osoba treba zatražiti i ishoditi od Službe vještačenja Područne službe Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje u Splitu, Obala kneza Branimira 15.

Na zahtjev korisnika povlastice carinarnica će svojim rješenjem o priznavanju carinske povlastice utvrditi i osobe koje smiju upravljati odnosnim vozilom.

Prema Zakonu o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji i Uredbe o uvjetima i postupku ostvarivanja carinskih i poreznih olakšica hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji (NN 12/05. i 68/05.) – hrvatski ratni vojni invalidi iz Domovinskog rata od I. do IV. skupine imaju pravo na nabavu osobnog automobila uz carinske i porezne olakšice. Invalidima s oštećenjem organizma 100% I. skupine Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti dodjeljuje u vlasništvo bez naknade osobni automobil s ugrađenim prilagodbama svakih 7 godina, a invalidi od II. do IV. skupine oštećenja organizma, koje ima za posljedicu oštećenje funkcije ekstremiteta i oštećenje vida od najmanje 30%, imaju pravo na uvoz osobnog automobila bez plaćanja carine, posebnog poreza i poreza na dodanu vrijednost u iznosu utvrđenog postotka oštećenja organizma svakih 5 godina.

9.6. Oslobođenje od plaćanja carine

Za osobe s invaliditetom i njihove udruge malo je toga u važećem Carinskom zakonu što pobuđuje njihovo zanimanje. Zanimljiv je jedino članak 187. kojim se određuju robe i predmeti oslobođeni od plaćanja carine, a iskazane su u 18 točaka. Za osobe s invaliditetom zanimljive su četiri točke:

5) roba koja zadovoljava osnovne ljudske potrebe, kao što su hrana, lijekovi, odjeća, posteljina, higijenske potrepštine i slično, koju uvoze registrirane humanitarne organizacije radi besplatne podjele ugroženim osobama i žrtvama prirodnih i drugih katastrofa;

6) specifična oprema, uređaji i instrumenti, te rezervni dijelovi i potrošni materijal što humanitarne organizacije i udruženja slijepih i gluhih odnosno nagluhih osoba, te osoba oboljelih od mišićnih i neuromišićnih oboljenja uvoze za potrebe tih osoba a koji se ne proizvode u zemlji;

6a) strojevi, uređaji, instrumenti i druga oprema, te rezervni dijelovi, koje uvoze ustanove za profesionalnu rehabilitaciju, radionice za radno socijalnu skrb ili zaštitne

radionice po posebnim propisima, a koji su namijenjeni profesionalnoj rehabilitaciji i radu osoba s invaliditetom;

18) osobni automobil koji uvoze u svrhu osobne uporabe osobe s invaliditetom sa 100% tjelesnog oštećenja ili s najmanje 80% tjelesnog oštećenja funkcija organa za kretanje razmjerno postotku tjelesnog oštećenja.

Dodajmo još da su hrvatski ratni vojni invalidi iz Domovinskog rata oslobođeni plaćanja carine i poreza na dodanu vrijednost na ortopedska i druga pomagala koja su izravan nadomjestak tjelesnih organa, odnosno oštećenih tjelesnih organa, a nezaposleni HRVI iz Domovinskog rata i kada uvoze strojeve i opremu za obavljanje gospodarske ili samostalne profesionalne djelatnosti – sukladno posebnim propisima za obavljanje tih djelatnosti.

9.7. Neplaćanje boravišne pristojbe

Člankom 13. Zakona o boravišnoj pristojbi (NN 35/95., 30/99., 64/00. i 42/05.) propisano je da boravišnu pristojbu ne plaćaju (između ostalih) «slijepe i gluhe osobe i osobe s tjelesnim invaliditetom» kada borave izvan mjesta svoga stalnog prebivališta. Ovo se pravo može ostvariti predloženjem rješenja (ili druge isprave) o tjelesnom oštećenju (invaliditetu) ili članskom iskaznicom udruge invalida.

Prema stavku 1. članka 11. Zakona – boravišnu pristojbu naplaćuju pravne i fizičke osobe koje pružaju uslugu noćenja u smještajnom objektu istodobno s naplatom pružene usluge, pa je potrebno na vrijeme upozoriti da ste kao osoba s invaliditetom oslobođeni plaćanja boravišne pristojbe.

IV. DRŽAVNA TIJELA ZA SKRB O OSOBAMA S INVALIDITETOM

1. Povjerenstvo Vlade RH za osobe s invaliditetom

Pri Vladi Republike Hrvatske 1997. godine osnovano je Povjerenstvo za osobe s invaliditetom kao savjetodavno i stručno tijelo sa zadaćom, da Vladi daje prijedloge, mišljenja i stručna obrazloženja iz područja položaja, zaštite i rehabilitacije osoba s invaliditetom i njihovih obitelji, te da provodi aktivnosti usmjerene na njihovu dobrobit. Stručni i administrativni poslovi Povjerenstva obavljaju se u Ministarstvu obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.

Prema Odluci o osnivanju Povjerenstva (NN 102/00., 6/01., 167/03. i 23./04.) njegova je zadaća osobito:

- da prati primjenu postojećih propisa koji se odnose na osobe s invaliditetom i predlaže mjere za unapređivanje rada u tijelima koja skrbe o zaštiti osoba s invaliditetom i ostvarivanju njihovih prava;
- da raspravlja i daje mišljenja o nacrtima zakona i drugih propisa koji su od interesa za unapređenje kvalitete življenja osoba s invaliditetom i njihovih obitelji;
- da proučava, prati i predlaže mjere u odnosu na međunarodne akte, osobito akte Vijeća Europe i Europske unije, iz područja položaja, zaštite i rehabilitacije osoba s invaliditetom, te daje mišljenje o postupku njihovog donošenja i usvajanja;
- da prati provedbu Nacionalnog programa za poboljšanje kvalitete življenja osoba s invaliditetom i predlaže učinkovito izvršavanje planiranih mjera i aktivnosti;
- prikuplja podatke o aktivnostima u korist osoba s invaliditetom što ih poduzimaju tijela državne vlasti, ustanova, zajednica, udruga i drugih organizacijskih oblika i predlaže mjere za njihovu djelotvorniju provedbu;
- prikuplja i proučava podatke i iskustva drugih zemalja u ostvarivanju prava osoba s invaliditetom.

Povjerenstvo je dužno Vladi podnositi polugodišnja i godišnja izvješća o svom radu.

Adresa: Povjerenstvo Vlade RH za osobe s invaliditetom, Savska cesta 41, Zagreb, tel. (01) 6176-858.

2. Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti

U Ministarstvu obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti ustrojene su četiri upravne jedinice od interesa za hrvatske ratne invalide iz Domovinskog rata i za osobe s invaliditetom i to: Uprava za hrvatske branitelje iz Domovinskog rata i članove njihovih obitelji, Uprava za pravne poslove, Uprava za stambeno zbrinjavanje i Uprava za obitelj.

Uprava za hrvatske branitelje iz Domovinskog rata i članove njihovih obitelji obavlja pravne i druge stručne poslove u vezi ostvarivanja prava temeljem priznatog statusa HRVI iz Domovinskog rata, te u vezi rješavanja prava članova obitelji

poginuloga, umrloga, zatočenoga ili nestaloga hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata i hrvatskih branitelja. U Upravi se prati ostvarivanje prava HRVI i predlažu mjere za poboljšanje njihova pravnog položaja, provodi postupak dodjele osobnih automobila HRVI 100% I. skupine, rješava zahtjeve za ortopedska pomagala, pruža pravna pomoć osobama koje njeguju i pomažu stopostotne invalide I. skupine, te osmišljava i prati programe psihosocijalne pomoći i rehabilitacije HRVI.

Uprava za pravne poslove obavlja stručne poslove u vezi izrade, praćenja primjene i predlaganja izmjena i dopuna propisa što se odnose na HRVI, branitelje i stradalnike iz Domovinskog rata, vrši reviziju prvostupanjskih rješenja o statusnim pravima, rješava o žalbama u drugostupanjskom postupku, obrađuje i priprema predmete za drugostupanjsko liječničko povjerenstvo, pruža pravnu i stručnu pomoć hrvatskim braniteljima i stradalnicima Domovinskog rata, te rješava sve podneske, zahtjeve i pritužbe u vezi statusnih prava.

Uprava za stambeno zbrinjavanje obavlja upravne i druge stručne poslove u vezi dodjele stana ili kredita za kupnju, gradnju ili nadogradnju stana ili kuće, donosi liste reda prvenstva, pruža pravnu i stručnu pomoć pri ostvarivanju prava na ustupanje te komunalno uređenje i opremanje građevinskog zemljišta, kao i pri priključivanju na komunalnu infrastrukturu i realizaciji stambenih kredita, a obavlja i savjetodavnu i pravnu pomoć vezanu za ostvarivanje svih prava što se odnose na stambeno zbrinjavanje.

Uprava za obitelj preko svog Odjela za osobe s invaliditetom promiče prava i predlaže mjere zaštite osoba s invaliditetom na lokalnoj i državnoj razini, prati provedbu postojećih propisa i njihovu usklađenost s preuzetim međunarodnim dokumentima, predlaže polazišta za izradu novih propisa važnih za osobe s invaliditetom, provodi mjere za unapređenje kvalitete svih oblika skrbi za osobe s invaliditetom, potiče osnivanje savjetovaništa za osobe s invaliditetom u okviru obiteljskih centara i prati njihov rad, te djeluje na senzibiliziranju javnosti o problematici osoba s invaliditetom. Odjel provodi i međuresornu suradnju o pitanjima vezanim za kvalitetu života i socijalni status osoba s invaliditetom, prati provedbu osiguravanja pristupačnosti objekata u sustavima zdravstva, prosvjete i športa, kulture, znanosti i tehnologije, turizma, infrastrukturnim i uslužnim objektima, kao i dostupnost javnog prijevoza, prati provedbu nacionalnih strategija i programa koji se odnose na zaštitu osoba s invaliditetom, koordinira provedbu mjera iz nacionalne strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom, prikuplja podatke o aktivnostima namijenjenim osobama s invaliditetom koje se poduzimaju od strane tijela državne vlasti, ustanova, vjerskih zajednica, udruga i drugih organizacija, a prati i iskustva drugih zemalja u skrbi o osobama s invaliditetom. Recimo i da Odjel vrednuje projekte i programe udruga osoba s invaliditetom i udruga što djeluju u korist osoba s invaliditetom, kako bi ih i financijski podržalo, a obavlja i druge poslove od važnosti za osobe s invaliditetom.

Uputno je održavati dodire s tim upravnim tijelima, jer njihov rad izravno utječe na kvalitetu življenja osoba s invaliditetom. Vrijedi ukazivati na stanja, teškoće i probleme, kao i na mogućnosti njihova ublažavanja i rješavanja. Adresa je: Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Park stara Trešnjevka 4, Zagreb, tel. (01) 3657-888 ili Savska cesta 41, tel. (01) 6176-858.

3. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi

Uredbom o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi utvrđene su dvije jedinice od interesa za osobe s invaliditetom: Uprava za socijalnu skrb i Uprava za zaštitu žrtava i sudionika rata. Uprava za socijalnu skrb ima četiri odjela, a za osobe s invaliditetom najvažniji je Odjel za socijalnu skrb i njegov Odsjek za zaštitu osoba s invaliditetom, starijih i nemoćnih osoba, te ovisnika o drogama, kao i Odsjek za suradnju s nevladinim organizacijama.

Odsjek za zaštitu osoba s invaliditetom, starijih i nemoćnih osoba, te ovisnika o drogama obavlja upravne i stručne poslove vezane uz poticanje, organiziranje i praćenje aktivnosti na poboljšanju uvjeta života osoba s invaliditetom i njihovih obitelji, kao i na što uspješnijem uključivanju osoba s invaliditetom u životnu sredinu i unapređenju skrbi o osobama s invaliditetom. Odsjek također sudjeluje u izradi propisa s područja zaštite osoba s invaliditetom i humanitarne pomoći, obavlja i stručne poslove u vezi s vještačenjem osoba s invaliditetom i psihički bolesnih osoba radi ostvarivanja prava iz socijalne skrbi i drugih prava u skladu s posebnim propisima, te prati rad subjekata koji obavljaju poslove zbrinjavanja socijalno ugroženih građana.

U Odsjeku za suradnju s nevladinim organizacijama – između ostaloga – vodi se jedinstvena evidencija o korisnicima i opsegu pružene humanitarne pomoći, prati rad i surađuje s humanitarnim i dobrotvornim organizacijama, te skrbi o osiguravanju financijskih sredstava za rad udruga invalida i drugih dobrotvornih nevladinih udruga koje se bave socijalnom i humanitarnom djelatnošću i zadovoljavanjem potreba osoba s invaliditetom.

Uprava za zaštitu žrtava i sudionika rata ima tri odjela, a za invalidne osobe posebno su važni Odjel za zaštitu žrtava i sudionika II. svjetskog rata i poraća, te Odjel za zaštitu civilnih žrtava iz Domovinskog rata. Uz upravne i stručne poslove iz sustava zaštite civilnih žrtava iz Domovinskog rata, sudionika II. svjetskog rata, te vojnih i civilnih invalida II. svjetskog rata, u tim odjelima - između ostaloga – sustavno se prati stanje sudionika i žrtava rata i predlažu mjere za unapređenje njihova socijalnog položaja i zaštite, sudjeluje u ostvarivanju psihosocijalne pomoći za civilne žrtve iz Domovinskog rata, te surađuje s vladinim i nevladinim organizacijama u cilju pružanja pomoći i predlaganju mjera za poboljšanje skrbi o civilnim stradalnicima Domovinskog rata.

Korisno bi bilo komunicirati s tim tijelima. Adresa je: Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ksaver 200 a, ili Prisavlje 14, Zagreb, tel. (01) 6169-111.

4. Registar osoba s invaliditetom

Početak srpnja 2001. godine Hrvatski sabor usvojio je Zakon o hrvatskom registru o osobama s invaliditetom (NN 64/01.), a od početka 2002. godine temeljem tog Zakona započelo je sustavno prikupljanje podataka o osobama s invaliditetom. Registar vodi Hrvatski zavod za javno zdravstvo.

Zakonom je propisan način prikupljanja podataka o uzroku, vrsti, stupnju i težini oštećenja zdravlja osoba s invaliditetom, način obrade i korištenja podataka, te zaštita tih podataka. Podatke o vrstama tjelesnog ili mentalnog oštećenja dostavljaju

u registar: liječnik primarne zdravstvene zaštite, liječnik specijalist školske medicine te liječnik specijalističko-konzilijarne zdravstvene zaštite koji je pregledao i liječio osobu s invaliditetom, zatim nadležna tijela državne uprave (centri za socijalnu skrb, ministarstva rada i socijalne skrbi, prosvjete i športa i hrvatskih branitelja, te županijski uredi za obrazovanje) i Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje.

Registar djeluje kao jedinstvena baza podataka, koji se obrađuju i objavljuju svake godine kao zbirni statistički pokazatelji za potrebe znanosti i prakse državnih i drugih tijela, što će bitno pridonijeti unapređivanju skrbi i poboljšanju kvalitete života osoba s invaliditetom.

V. PREGLED PROPISA

a) Zakoni

- Carinski zakon (NN, br. 78/99., 117/99., 73/00., 92/01., 47/03. i 140/05.)
- Opći porezni zakon (NN, br. 127/00., 86/01. i 150/02.)
- Obiteljski zakon (NN, br. 116/03., 204/03., 17/04. i 136/04.)
- Zakon o boravišnoj pristojbi (NN, br. 35/95. – pročišćeni tekst, 30/99., 64/00. i 42/05.)
- Zakon o carinskoj tarifi (NN, br. 61/00. i 117/00.)
- Zakon o civilnoj službi (NN, br. 25/03.)
- Zakon o doplatku za djecu (NN, br. 94/01.)
- Zakon o doprinosima za obvezna osiguranja (NN, br. 147/02. i 177/04.)
- Zakon o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN, br. 117/93., 69/97., 33/00., 73/00., 59/01., 107/01., 150/02. i 147/03.)
- Zakon o Fondu hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji (NN, br. 163/03. i 82/04.)
- Zakon o gradnji (NN, br. 175/03. i 100/04.)
- Zakon o hrvatskom registru o osobama s invaliditetom (NN, br. 64/01.)
- Zakon o humanitarnoj pomoći (NN, br. 96/03)
- Zakon o javnim cestama (NN, br. 180/04.)
- Zakon o lijekovima i medicinskim proizvodima (NN, br. 121/03.)
- Zakon o Listi profesionalnih bolesti (NN, br. 162/98.)
- Zakon o Listi tjelesnih oštećenja (NN, br. 162/98.)
- Zakon o mirovinskom osiguranju (NN, br. 102/98., 127/00., 59/01., 109/01., 147/02., 117/03., 30/04., 177/04. i 92/05.)
- Zakon o Nacionalnoj zakladi za razvoj civilnog društva (NN, br. 173/03.)
- Zakon o oslobađanju od plaćanja dijela troškova zdravstvene zaštite (NN, br. 32/02. i 30/04.)
- Zakon o osnovnom školstvu (NN, br. 69/03. – pročišćeni tekst, 76/05.)
- Zakon o porezu na dobit (NN, br. 177/04. i 90/05.)
- Zakon o porezu na dodanu vrijednost (NN, br. 47/95., 106/96., 164/98., 105/99., 54/00., 73/00., 48/04., 82/04. i 90/05.)
- Zakon o porezu na dohodak (NN, br. 177/04.)
- Zakon o posebnim porezima na promet osobnih vozila, ostalih motornih vozila, plovila i zrakoplova (NN, br. 136/02. – pročišćeni tekst, 44/03. i 95/04.)
- Zakon o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti (NN, br. 32/02., 86/02., 114/03. i 151/03.)
- Zakon o povlasticama u unutarnjem putničkom prometu (NN, br. 97/00.)
- Zakon o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji (NN, br. 174/04. i 92/05.)
- Zakon o pravima pacijenata (NN br. 169/04.)
- Zakon o pravobranitelju za djecu (NN, br. 96/03.)
- Zakon o pravu na dodatak uz mirovinu određenih kategorija korisnika mirovine (NN, br. 45/02.)
- Zakon o predškolskom odgoju i naobrazbi (NN, br. 10/97.)
- Zakon o priređivanju igara na sreću i nagradnih igara (NN, br. 83/02.)
- Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN, br. 143/02. i 33/05.)

- Zakon o prostornom uređenju (NN, br. 30/94., 68/98., 81/01., 32/02. i 100/04.)
- Zakon o psihološkoj djelatnosti (NN, br. 47/03.)
- Zakon o radu (NN, br. 137/04. – pročišćeni tekst)
- Zakon o sigurnosti prometa na cestama (NN, br. 105/04.)
- Zakon o socijalnoj skrbi (NN, br. 73/97., 27/01., 59/01., 82/01. i 103/03.)
- Zakon o srednjem školstvu (NN, br. 69/03. – pročišćeni tekst i 81/05.)
- Zakon o stažu osiguranja s povećanim trajanjem (NN, br. 71/99.)
- Zakon o zaštiti na radu (NN, br. 59/96., 94/96. i 114/03.)
- Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama (NN, br. 111/97., 128/99. i 79/02.)
- Zakon o zaštiti pacijenata (NN, br. 169/04.)
- Zakon o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata (NN, br. 33/92., 77/92., 27/93., 58/93., 2/94., 76/94., 108/95., 108/96., 82/01. i 103/03.)
- Zakon o zdravstvenom osiguranju (NN, br. 94/01., 88/02., 149/02., 117/03., 30/04., 177/04. i 90/05.)
- Zakon o zdravstvenoj zaštiti (NN, br. 121/03. i 48/05.)

b) Pravilnici

- Pravila uspostavljanja i provođenja dopunskoga zdravstvenog osiguranja (NN, br. 47/02., 76/02., 2/03., 106/04. i 51/05.)
- Pravilnik o aktivnom traženju posla i raspoloživosti za rad (NN, br. 96/02.)
- Pravilnik o dodjeli besplatnih udžbenika (NN, br. 43/05.)
- Pravilnik o dodjeli stambenog kredita članovima obitelji smrtno stradalog, zatočenoga ili nestalog hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata i HRVI iz Domovinskog rata (NN, br. 43/05.)
- Pravilnik o doprinosima za obvezna osiguranja (NN, br. 1/05. i 14/05.)
- Pravilnik o izboru, načinu i postupku ostvarivanja prava osoba koje pružaju njegu i pomoć hrvatskim ratnim vojnim invalidima iz Domovinskog rata 100% I. skupine (NN, br. 43/05.)
- Pravilnik o iznosu troškova iz članka 104. Zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji (NN, br. 43/05.)
- Pravilnik o iznosu, uvjetima i postupku ostvarivanja prava na jednokratnu novčanu pomoć (NN, br. 24/03.)
- Pravilnik o jedinstvenom registru hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji (NN, br. 43/05.)
- Pravilnik o korištenju prava na medicinsku odnosno fizikalnu rehabilitaciju hrvatskih ratnih vojnih invalida iz Domovinskog rata (NN, br. 45/05.)
- Pravilnik o mjerilima i postupku za utvrđivanje nesposobnosti za samostalan život i rad i nedostatak sredstava za uzdržavanje za osobe s prebivalištem u RH kojima se zdravstvena zaštita ne osigurava po drugoj osnovi (NN, br. 39/02.)
- Pravilnik o medicinskim indikacijama za razvrstavanje HRVI iz Domovinskog rata od I. do IV. skupine prema stupnju potrebe za njegom i pomoći druge osobe (NN, br. 45/05.)
- Pravilnik o medicinskim indikacijama za razvrstavanje vojnih i civilnih invalida rata od I. do IV. skupine prema stupnju potrebe za njegom i pomoći druge osobe (NN, br. 29/02.)
- Pravilnik o načinu ostvarivanja prava na besplatne udžbenike (NN, br. 57/04.)
- Pravilnik o načinu ostvarivanja prava osiguranih osoba Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje na slobodan izbor doktora medicine i doktora stomatologije primarne zdravstvene zaštite (NN, br. 106/04.)

- Pravilnik o odobravanju pomoći za uzdržavanje u obliku zajma, mjerila i obilježja stana potrebnog za zadovoljavanje osnovnih stambenih potreba samca i obitelji i o odobravanju pomoći iz socijalne skrbi (NN, br. 29/98., 117/00. i 81/04.)
- Pravilnik o određivanju pravnih osoba i tijela u kojima se obavlja civilna služba u Republici Hrvatskoj (NN, br. 84/03.)
- Pravilnik o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju (NN, br. 23/91.)
- Pravilnik o oštećenjima organizma po osnovi kojih HRVI iz Domovinskog rata imaju pravo na ortopedski dodatak i o razvrstavanju tih oštećenja u stupnjeve (NN, br. 45/05.)
- Pravilnik o oštećenjima organizma po osnovi kojih vojni i civilni invalidi rata imaju pravo na ortopedski dodatak i o razvrstavanju tih oštećenja u stupnjeve (NN, br. 29/02.)
- Pravilnik o porezu na dobit (NN, br. 95/05.)
- Pravilnik o porezu na dodanu vrijednost (NN, br. 60/96., 113/97., 7/99., 112/99., 119/99., 44/00., 63/00., 80/00., 109/00., 54/01., 58/03., 198/03., 55/04., 77/04. i 90/05.)
- Pravilnik o porezu na dohodak (NN, br. 95/05.)
- Pravilnik o posebnom stažu ostvarenom u Domovinskom ratu (NN, br. 54/04.)
- Pravilnik o posebnom znaku za obilježavanje vozila invalida (NN, br. 12/93. i 47/94.)
- Pravilnik o postupku za ostvarivanje prava na korištenje povlastica u unutarnjem putničkom prometu (NN, br. 14/01.)
- Pravilnik o postupku ostvarivanja prava na prilagodbu prilaza do zgrade i prilagodbe stana za potrebe HRVI iz Domovinskog rata s ograničenim sposobnostima kretanja (NN, br. 31/02.)
- Pravilnik o pravima roditelja djeteta s težim smetnjama u razvoju na dopust ili na rad s polovicom punoga radnog vremena radi njege djeteta (NN, br. 92/03.)
- Pravilnik o pravima, uvjetima i načinu korištenja zdravstvene zaštite u inozemstvu (NN, br. 76/02., 43/03., 198/03. i 30/05.)
- Pravilnik o pravima, uvjetima i načinu ostvarivanja prava iz osnovnoga zdravstvenog osiguranja (NN, br. 93/03., 158/03., 81/04., 174/04., 30/05., 62/05. i 112/05.)
- Pravilnik o pravu obveznika uplate doprinosa na povrat dijela posebnog doprinosa za slučaj ozljede na radu i profesionalne bolesti (NN, br. 167/03.)
- Pravilnik o projektima potrebnim za osiguranje pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i drugim osobama smanjene pokretljivosti (NN, br. 104/03.)
- Pravilnik o prometnim znakovima, opremi i signalizaciji na cestama (NN, br. 33/05. i 64/05.)
- Pravilnik o prostornim standardima, urbanističko-tehničkim uvjetima i normativima za sprečavanje stvaranja arhitektonsko-urbanističkih barijera (NN, br. 47/82.)
- Pravilnik o radu liječničkih povjerenstava u postupku ostvarivanja prava po Zakonu o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji (NN, br. 43/05.)
- Pravilnik o radu liječničkih povjerenstava u postupku ostvarivanja prava po Zakonu o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata (NN, br. 29/02. i 32/02.)
- Pravilnik o radu povjerenstva za reviziju ocjene invalidnosti (NN, br. 37/05.)
- Pravilnik o razvrstavanju, kategorizaciji, posebnim standardima i posebnoj kvaliteti smještajnih objekata iz skupine hotela (NN, br. 48/02., 108/02. i 132/03.)

- Pravilnik o razvrstavanju, minimalnim uvjetima i kategorizaciji smještajnih objekata kampova iz skupine «Kampovi i druge vrste objekata za smještaj» (NN, br. 175/03. i 106/04.)
- Pravilnik o razvrstavanju, minimalnim uvjetima i kategorizaciji ugostiteljskih objekata (NN, br. 57/95., 110/96., 24/97., 137/98., 19/99., 32/99., 52/99., 43/00., 52/00., 57/00., 63/00., 18/01., 83/01., 21/03., 52/04. i 106/04.)
- Pravilnik o rokovima najduljeg trajanja bolovanja ovisno o vrsti bolesti (NN, br. 5/03.)
- Pravilnik o sastavu i načinu rada tijela vještačenja u postupku ostvarivanja prava iz socijalne skrbi i drugih prava po posebnim propisima (NN, br. 64/02.)
- Pravilnik o sastavu, ovlastima i načinu rada liječničkih povjerenstava Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (NN, br. 76/02. i 73/03.)
- Pravilnik o srednjoškolskom obrazovanju (NN, br. 112/00., 89/03. i 194/03.)
- Pravilnik o srednjoškolskom obrazovanju učenika s teškoćama i većim teškoćama u razvoju (NN, br. 86/92.)
- Pravilnik o standardima i normativima prava na zdravstvenu zaštitu iz osnovnoga zdravstvenog osiguranja za 2005. godinu (NN, br. 188/04. i 30/05.)
- Pravilnik o sudjelovanju i načinu plaćanja korisnika i drugih obveznika uzdržavanja u troškovima skrbi izvan vlastite obitelji (NN, br. 112/98. i 5/02.)
- Pravilnik o utvrđivanju postotka oštećenja organizma HRVI iz Domovinskog rata (NN, br.45/05.)
- Pravilnik o utvrđivanju postotka oštećenja organizma vojnih i civilnih invalida rata (NN, br. 29/02. i 32/04.)
- Pravilnik o utvrđivanju zdravstvenih ustanova za vještačenje (NN, br. 45/05.)
- Pravilnik o uvjetima i načinu ostvarivanja prava iz osnovnoga zdravstvenog osiguranja za provođenje zdravstvene njege u kući (NN, br. 76/02.)
- Pravilnik o uvjetima i načinu ostvarivanja prava na ortopedska i druga pomagala (NN, br. 25/05., 41/05., 88/05. i 125/05.)
- Pravilnik o uvjetima i načinu ostvarivanja prava na osposobljavanje za samostalan život i rad (NN, br. 62/98. i 148/99.)
- Pravilnik o uvjetima i načinu provođenja dopunskoga zdravstvenog osiguranja (NN, br. 28/02 i 92/05..)
- Pravilnik o uvjetima i postupku ostvarivanja prava iz osnovnoga zdravstvenog osiguranja s osnova ozljede na radu i profesionalne bolesti (NN, br. 32/03.)
- Pravilnik o vozačkim dozvolama (NN, br. 157/04.)
- Pravilnik o vrsti doma za djecu i doma za odrasle osobe i njihovoj djelatnosti , te uvjetima glede prostora, opreme i potrebnih stručnih i drugih djelatnika doma socijalne skrbi (NN, br. 101/99. i 120/02.)
- Pravilnik o znaku pristupačnosti (NN, br. 16/05. i 66/05.)

c) U r e d b e

- Uredba o carinskoj tarifi za 2005. godinu (NN, br. 165/04., 2/05., 29/05., 92/05., 108/05. i 141/05.)
- Uredba o kriterijima za utvrđivanje korisnika i načinu raspodjele dijela prihoda od igara na sreću za 2005. godinu (NN, br. 187/04.)
- Uredba o medicinskom vještačenju (NN, br. 52/99.)
- Uredba o opsegu i sadržaju medicinske dokumentacije (NN, br. 94/99.)
- Uredba o osnivanju Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom (NN, br. 116/03. i 48/04.)

- Uredba o stambenom zbrinjavanju članova obitelji smrtno stradalog, zatočenoga ili nestalog hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata i hrvatskog ratnog vojnog invalida iz Domovinskog rata (NN, br. 86/05.)
- Uredba o utvrđivanju visine boravišne pristojbe za 2006. godinu (NN, br. 52/05.)
- Uredba o uvjetima i postupcima za ostvarivanje oslobođenja od plaćanja carine (NN, br. 154/03. i 189/03.)
- Uredba o uvjetima i postupku ostvarivanja carinskih i poreznih olakšica hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji (NN, br. 12/05. i 68/05.)
- Uredba o uvjetima i postupku ostvarivanja prava na jednokratnu novčanu pomoć članovima obitelji smrtno stradalog hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata, hrvatskog ratnog vojnog invalida iz Domovinskog rata i hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata (NN, br. 76/05.)
- Uredba za provedbu Carinskog zakona (NN, br. 161/03.)

d) O l u k e

- Odluka o iznosu administrativne pristojbe koja se plaća prilikom korištenja zdravstvene zaštite (NN, br. 111/05.)
- Odluka o javnim parkiralištima na području grada Splita (Službeni glasnik grada Splita, br. 2/96.)
- Odluka o načinu osiguranja i raspolaganja sredstvima dopunskoga zdravstvenog osiguranja (NN, br. 198/03., 142/04. i 125/05.)
- Odluka o načinu ostvarivanja poticaja pri zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN, br. 141/05.)
- Odluka o naknadi putnih troškova u vezi ostvarivanja prava iz mirovinskog osiguranja za 2005. godinu (NN, br. 38/05.)
- Odluka o naknadi za troškove smještaja i prehrane za vrijeme profesionalne rehabilitacije izvan mjesta prebivališta korisnika u 2005. godini (NN, br. 38/05.)
- Odluka o obliku, sadržaju i načinu izdavanja potvrde kojom se dokazuje pravo na oslobođenje od plaćanja troškova zdravstvene zaštite (NN, br. 43/03.)
- Odluka o opsegu prava na zdravstvenu zaštitu iz osnovnoga zdravstvenog osiguranja za 2005. godinu (NN, br. 188/04.)
- Odluka o osnivanju Povjerenstva Vlade RH za osobe s invaliditetom (NN, br. 102/00., 6/01., 167/03. i 23/04.)
- Odluka o osnovama za sklapanje ugovora za zdravstvenu zaštitu iz osnovnoga zdravstvenog osiguranja za 2005. godinu (NN, br. 188/04. i 30/05.)
- Odluka o osnovici za određivanje naknade zbog tjelesnog oštećenja i o usklađivanju novčanih naknada zbog tjelesnog oštećenja od 1. srpnja 2005. godine (NN, br. 106/05.)
- Odluka o posebnim standardima i mjerilima njihove primjene u provođenju zdravstvene zaštite iz osnovnoga zdravstvenog osiguranja za 2005. godinu (NN, br. 188/04. i 30/05.)
- Odluka o sadržaju i obliku isprave kojom se dokazuje status osigurane osobe Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje iz osnovnoga zdravstvenog osiguranja (NN, br. 28/02., 11/03., 158/03., 161/04. i 51/05.)
- Odluka o sadržaju, obliku, izgledu i načinu korištenja iskaznice dopunskoga zdravstvenog osiguranja (NN, br. 47/02., 11/03. i 161/04.)
- Odluka o stalnoj svoti doprinosa osoba osiguranih u određenim okolnostima za slučaj invalidnosti i tjelesnog oštećenja zbog ozljede na radu i profesionalne bolesti (NN, br. 25/02.)

- Odluka o uređenju prometa na području grada Splita (Službeni glasnik grada Splita, br. 3/98.)
- Odluka o utvrđivanju cijena rada i materijala zubotehničara za izradu stomatološko-protetskih pomagala, ortodontskih uređaja, udlaga, resekcijskih proteza, epiteza i opturatora za osigurane osobe Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje za 2005. godinu (NN, br. 188/04., 30/05. i 88/05.)
- Odluka o utvrđivanju Liste lijekova Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (NN, br. 5/05., 19/05., 51/05., 62/05., 90/05. i 116/05.)
- Odluka o uvjetima pod kojima se smatra da je osiguranik uzdržavao člana obitelji i uvjetima prestanka prava na obiteljsku mirovinu zbog nastale promjene u imovnom stanju, odnosno prihodima u 2005. godini (NN, br. 38/05.)
- Odluka o vrsti i cijeni police dopunskoga zdravstvenog osiguranja (NN, br. 47/02.)

e) O s t a l o

- Deklaracija o pravima osoba s invaliditetom (NN, br. 47/05.)
- Nacionalna strategija jedinstvene politike za osobe s invaliditetom od 2003. do 2006. godine (NN, br. 13/03.)
- Pravila i opći uvjeti ugovaranja primarne, sekundarne i tercijarne razine zdravstvenih djelatnosti i razine zdravstvenih zavoda za 2005. godinu (NN, br. 16/05., 69/05. i 112/05.)
- Plan i program mjera zdravstvene zaštite iz osnovnoga zdravstvenog osiguranja (NN, br. 30/02., 51/04., 53/04., 57/05., 62/05. i 72/05.)
- Plan zdravstvene zaštite Republike Hrvatske (NN, br. 49/04.)
- Strategija razvitka Republike hrvatske «Hrvatska u 21. stoljeću» - Strategija razvitka mirovinskog sustava i sustava socijalne skrbi (NN, br. 97/03.)